

SREČKO KOSOVEL PRI ITALIJANIH

Zoltan Jan

Univerza v Trstu, Tehniški šolski center v Novi Gorici

Pesnik Srečko Kosovel je v italijanskem kulturnem prostoru dosegel zanimivo recepcijo, ki razkriva vrsto posebnosti, med katerimi izstopa dejstvo, da je zanimanje zanj nastalo na ožjem krajevnem območju in precej časa ostalo omejeno na tržaško in deloma goriško okolje. Šele novejši podatki kažejo, da se uveljavljanje širi tudi v ostali Italiji. Pomembno je, da so ga nekateri vidni italijanski ustvarjalci sprejeli v svoje duhovno obzorje, ga spontano upoštevali ob različnih priložnostih in cenijo kot pomembnega pesnika.

The reception of Srečko Kosovel in Italy. The reception of the Slovene poet Srečko Kosovel in Italy is rather interesting, as it reveals a number of curious facts, one of which is that interest in Kosovel as a poet was restricted to a small, local area and has for a while been confined mainly to the regions around Trieste and partly Gorizia. More recently recognition and appreciation of his writing has been spreading to the rest of Italy. It is important that he has been accepted in the intellectual sphere of some prominent Italian authors, who spontaneously pay regard to Srečko Kosovel on various occasions and respect him as an important poet.

Spoznavanje Srečka Kosovela najprej ni potekalo po pričakovani poti, saj zanimanje zanj ni nastalo zaradi njegove povezanosti s Trstom in njegovim kraškim zaledjem, ki je inspiriralo tudi italijanske tržaške pesnike.¹ Kljub zgodnjim opozorilom na njegovo delo, ki so se pojavljala že v obdobju pred 2. svetovno vojno, so bile vse tedanje informacije o pesniku v tržaškem prostoru sproti pozabljene.² Zdi se, da so ostajale neznane tudi objave njegovih pesmi v starejših antologijah, čeprav je prve prevode Kosovelove poezije objavil že Luigi Salvini v svojih antologijah slovenske poezije 1936. in 1951. leta, vmes pa tudi v izboru jugoslovanske poezije 1938, ki je izšel v rimski reviji *La Rota*.³ Predstavil ga je kot impresionista in ekspresionista, ker druge razsežnosti njegovega ustvarjanja še niso zbujale večje pozornosti niti v slovenski javnosti.

Prav tako je ostal pozabljen Urbanijev članek *Srečko Kosovel, poeta del Carso* iz leta 1954 v tržaškem časopisu *Corriere di Trieste*, ki je nastal na podlagi Borkovega pred vojno objavljenega esejja *Un poeta italiano del Carso* in ga je Urbani tedaj prevedel.⁴ Urbanijevo interpretacijo je najverjetneje spodbudila Salvinijeva antologija *Sempreverde e rosmarino* oziroma prizadevanja, da bi si uredil delovno razmerje na tržaški univerzi, za kar je potreboval čim obsežnejšo bibliografijo. Oprl se je na pesnikovo sugestivno moč pri opevanju Krasa, na katerega so naslovniki emocionalno vezani in ima nekatere paralele v delu tržaških pesnikov, kot so Scipio Slataper, Umberto Saba, Gianni Stuparich. Prizadevanja so ostala v tistem obdobju tržaške krize in zaradi objave v jugoslovanskem časopisu, ki ga je tudi finančno podpirala, brez večjega odmeva. Poleg tega je bil to osamljen poskus, ki ga ni spremljala kakšna širše zastavljena predstavitev ali poskus uveljavljanja.

Kosovela upošteva tudi Bruno Meriggi v obeh variantah svojega dela *Storia della letteratura slovena con un profilo della letteratura serbolusaziana*, le da je bila tu bolj izpostavljena socialna plast njegove izpovedi, na kar je najverjetneje vplival Bratko Krefc, eden izmed Meriggijevih informatorjev, pa tudi tedaj aktualno poudarjanje družbene angažiranosti, ki je prevladovalo v slovenskem prostoru ob nastajanju te literarne zgodovine.⁵ Prevedeni so odlomki iz *Moje pesmi in Rdečega atoma*. V drugi verziji Meriggijevega dela je objavljenih nekaj ilustrativnih primerov: 3., 4. in 5. kitica *Borov*, prva dva verza *Moje pesmi*, prvi štirje verzi *Predsmrtnice* in zadnjih šest verzov tretje pesmi iz cikla *Rdeči atom*. En primer je zaradi prevajalčeve svobode tvegano identificirati. Najverjetneje gre za odlomek iz Vigilij. Po Salvinijevi antologiji *Sempreverde e rosmarino* Kosovela ne upošteva nobena kasnejša antologija vse do Pirjevčevega priročnika z obsežnim antologijskim razdelkom *Introduzione alla storia culturale e politica slovena nel '900*, ki pa je izšel po pesnikovi uveljavitvi v italijanskem in širšem mednarodnem prostoru.⁶

Tako je bilo treba v šestdesetih letih, ko se pričinja intenzivnejše posredovanje Srečka Kosovela, italijansko publiko na novo prepričati o njegovi pesniški kvaliteti. Vse prej navedeno je bilo namreč sproti pozabljeno in je deloma postalo pomembno šele med njegovim ponovnim uveljavljanjem. Na predhodna opozorila so se sklicevali le redki slovenski posredniki, tako da ni razvidno, ali so bili prejšnji poskusi pozabljeni ali zamolčani, zato da bi novi popularizatorji imeli pri uveljavljanju primat.

Na novi stopnji pesnikovega prodiranja v italijanski prostor je imela pomembno vlogo tržaška revija *Umana*, ki je imela relativno veliko odmevnost med tržaškimi intelektualci in se od večine tržaških italijanskih revij razlikuje po tem, da v ostalih komaj kdaj najdemo kakšno omembo slovenske problematike. Razvoj njene naklonjenosti do slovenske književnosti ni potekal premočrtno, niti se ni vzel do konstantnega sodelovanja s Slovenci. Po njeni obnovitvi v začetku petdesetih let je bilo najprej zaznamovano z odklonilnim odnosom do Slovencev.⁷ Šele kasneje so se razmere toliko spremenile, da je razvila svojo edinstveno vlogo pri oblikovanju vezi med slovensko in italijansko kulturo v Trstu, čemur je ostala zvesta do svojega zatona 1973. leta, čeprav ni nikoli posebej izpo-

stavljala te plati svoje uredniške prakse in je za italijanskega bralca manj izrazita, kot se zdi slovenskemu opazovalcu. Na tej poti se 1954. leta najprej pojavi članek o bazoviških žrtvah, kar je gotovo zahtevalo določen uredniški pogum, saj je na objavo čakal kar nekaj časa, podpisan pa je s psevdonimom.⁸ Po šestih letih izhajanja, 1957. leta, je eno izmed svojih trinajstih tematskih številok posvetila Jugoslaviji, Janko Jež pa je uspel objaviti odlomek Cankarjevih Hlapcev in predstaviti pisatelja v krajšem spremnem eseju.⁹ Kljub prijaznemu odzivu in hvali v slovenski publicistiki se v naslednjih letnikih pojavljajo le po eden ali dva članka o vprašanih Jugoslavije, medtem ko je slovenska kultura in njen tržaški del predstavljen kvečjemu z oznako kakšnega slikarja.¹⁰ Ne glede na upoštevanje »slovenske komponente« v nekaterih številkah *Umane* je bilo potrebno še pol desetletja, da je Aleš Lokar 1962. dosegel objavo kratke predstavitve ("schede") in osmih prevodov Kocbekovih pesmi.¹¹ Dve leti kasneje se je ob srečanju italijanskih in jugoslovanskih pisateljev pričelo zanimanje za Kosovela.¹²

To nihanje zanimanja za slovensko kulturo je značilen pojav, ki je prepoznaven tudi v uredniški politiki drugih revij (npr. *Studi Goriziani*) in razkriva prepričanje, da se ne sme nameniti preveč prostora Slovincem, ker bi se lahko zdelo, da jim je vodstvo pretirano naklonjeno ali celo njihova ekspozičura. S tem bi tvegalo odpor znatnega dela naročnikov, ki so za obstoj takšnih revij z nizko naklado in navadno brez subvencij več kot pomembni. Zato vedno znova odklanjajo številne predloge za objavo prispevkov s slovensko tematiko, pa čeprav so v zadregi zaradi pomanjkanja drugega gradiva. Zatekajo se k izgovorom o interesu za najvišje in najsplošnejše vrednote človeškega duha, vprašanja slovenske kulture pa reducirajo na nekaj lokalnega, ozkega in omejenega, kar se potrди tudi ob kasnejši objavi Kosovela na straneh *Umane*.

V procesu uveljavljanja Kosovela najprej izstopa na videz presenetljivo dejstvo, da je najprej izšel prevod *Ekstaze smrti* v francoščini, šele naslednje leto pa tudi izbor njegove lirike v italijanskem prevodu Filiberta Benedetiča in Silvie Miniussi, ki verjetno s svojim predlogom ne bi uspela, če ne bi dokazala zanimanja za pesnika v Franciji.¹³ Leta 1962 je v Parizu izšla Alynova *Antologie de la poésie slovène*, 1964. pa je bil že pripravljen tudi izbor prevodov Kosovelove poezije, ki ga je Slovenija nestrpno pričakovala.¹⁴ Kaže, da so posredniki uspeli prepričati Aurelio Gruber Benco, urednico revije *Umana*, o kvaliteti slovenskega pesnika Krasa predvsem zaradi francoskega zanimanja zanj. Takšne ovinke preko drugih književnosti srečamo še večkrat, npr. pri Bartolu, Kocbeku, in izkazujejo dvom v lastna merila, saj se morajo opreti na reference v »velikem« svetu. Te so za uveljavljanje slovenske književnosti v italijanskem prostoru ključnega pomena, čeprav se jim le redko namenja potrebna pozornost. Senzibilnost italijanske publike za francoski okus je izkazana tudi v nekaterih drugih primerih. Tako se ponuja spoznanje, da imanentno literarni kriteriji niso vedno odločujoči za uveljavljanje leposlovnih del. Marsikdaj so bolj kot kvaliteta neposrednega umetniškega sporočila pomembne reference, še posebno če so prepričljive in jih ustvarijo avtoritete. Pri uveljavljanju v tujem kulturnem prostoru literarna dela običajno

potrebujejo zunajliterarno utemeljitev, kar se pri posredovanju slovenske književnosti pogosto pozablja. V takšnih primerih se istočasno izkaže, da je v Italiji znanih premalo celovitih informacij o razvoju slovenske literature in o njenem kulturnozgodovinskem kontekstu, slovenska prizadevanja za njeno uveljavljanje pa so največkrat deležna nezaupanja.

Očitno je bila objava prevodov Kosovelove poezije v tržaški reviji *Umana* sprejeta z naklonjenostjo, čeprav ne gre prezreti tudi prizadevanj Jolke Milič, ki je v tem krogu skušala uveljaviti še nekatere naše lirike, in drugih Slovencev, ki so v reviji videli možnost za uveljavljanje slovenske kulture.¹⁵ Od srede šestdesetih let, po drugem prelomu, do katerega je prišlo z objavo prevodov Kosovela, se v reviji *Umana* bolj pogosto pojavljajo slovenski pesniki. Večino je prevedla Jolka Milič. Njena predstavitev Franceta Filipiča je izšla kot dvojezična objava 1966. leta, pri njenem prevodu Cirila Zlobca in Tomaža Šalamuna je 1969. sodelovala tudi Lidija Dekleva; leta 1971, neposredno ob izdaji knjižnega prevoda Kosovela *Poesie di velluto e Integrali*, pa objavijo izbor enajstih Kravosovih pesmi in posamezne recenzije slovenskih knjig. Tedaj napiše članek o tomajskem pesniku urednica in založnica revije Aurelia Gruber Benco, ki je organizirala tudi nekatere javne predstavitve omenjenega knjižnega prevoda.¹⁶ Kosovelovo poezijo so najprej predstavili na literarnemu večeru, ki so ga na njeno pobudo pripravili 18. junija 1969. v Sosljanu in je lepo uspel, tako da so za pesnika navdušili kasnejšega založnika Tulia Reggenteja. Podobne prireditve so bile kasneje tudi v Trziču, Vidmu in Trstu.¹⁷ V zaključni publikaciji revije, v zborniku najpomembnejših prispevkov vseh letnikov *Antologia di Umana*, so 1986. leta ponatisnili prevode Cirila Zlobca, Tomaža Šalamuna in Srečka Kosovela ter jih uvrstili med svoja pomembnejša dejanja. Posredništvo Jolke Milič je imelo v tržaških intelektualnih krogih, ki so se zbirali okrog revije *Umana*, dokajšen odmev in je pospešilo proces zanimanja za slovensko književnost, ni pa pomembno le zaradi tega. Jolka Milič je tedaj pričela vzpostavljati podobne stike in uspela objaviti vrsto prevodov v različnih italijanskih revijah: od gledališke revije *Scena* prek reških revij italijanske manjšine *Battana* in *Panorama* ter dvojezične revije slovenske narodnostne skupnosti v Italiji *Most*.

* * *

Zanimanje je tako postopoma preraslo v prizadevanja, da bi izdali knjižni prevod Kosovelove poezije, za kar so se zavzemali tudi pesnikovi sorodniki. Iskanje založnika oziroma finančne pomoči v Sloveniji ni bilo uspešno, saj slovenski PEN klub zamisli najprej ni podprl, čeprav so Kosovelovi na svoje stroške omogočili Aurelii Gruber Benco, da se je udeležila tradicionalnega zborovanja na Bledu, kjer naj bi se o izdaji dogovorili s predsednico Miro Mihelič. Ko niso dočakali niti odgovora na vlogo, so za zamisel pridobili Tulia Reggenteja, lastnika majhne tržaške založbe *Asterisco*, ki je bil kljub svojim finančnim težavam pripravljen izdati knjižico petnajstih, dvajsetih prevodov Kosovelovih pesmi. Nato so ga prepričali, da je pristal na širši izbor in izdal *Poesie di velluto e Integrali*.¹⁸ Z

zavzetostjo se je potrudil pri oblikovalskem konceptu edicije, tako da je nastala skoraj bibliofilski knjiga s priloženim posterjem, spravljena v posebni škatli.¹⁹ Poleg Jolke Milič je imel tudi Pavle Merku prevedenih nekaj Kosovelovih sonetov, zato je bilo gradivo kmalu pripravljeno za tisk, čeprav se je mimogrede sprožila tudi polemika z Antonom Ocvirkom, ki tedaj še vedno ni zaključil Kosovelovega zbranega dela, razpolagal pa je z rokopisnim gradivom, brez katerega po izidu Integralov ni nihče tvegala celovitejša predstavitev pesnika.²⁰ Za predgovor so najprej prosili Fulvia Tomizzo. Ker je sodelovanje odklonil, ga je pripravila Aurelia Gruber Benco, komentar pa je napisal Pavle Merku.

Med pripravami se je 1971. ponudila priložnost, da slovenski PEN klub vendarle pomaga izdaji. Odkupili so sto izvodov za udeležence piranskega srečanja slovenskih in italijanskih pisateljev. Ta prvi natis je ostal poln tiskarskih napak, vendar se zdi, da med udeleženci srečanja niso bile opažene, saj ni nihče protestiral ali opozoril na pomanjkljivosti. Novi natis zbirke *Poesie di velluto e Integrali* z vsemi potrebnimi korekturami je izšel v začetku naslednjega leta s staro letnico natasa. Kasneje so te prevode ponatisnili pri Založništvu tržaškega tiska še dvakrat.²¹ Razprodana prva izdaja kaže, da so se sodelavci potrudili tudi pri prodaji, saj je znano, da je založnik po lastnih izjavah znal »lepe knjige le delati ne pa prodajati«.

V naslednjih letih se je pojavilo več knjižnih prevodov Kosovelove poezije. Najprej je izšla bibliofilski grafična mapa, a brez večjega odmeva v italijanski javnosti.²² Poldrugo desetletje kasneje izide Kosovelovo izbrano delo v italijanščini v prevodu *Gina Brazzodura* pri Založništvu tržaškega tiska, nato pa še dve priložnostni miniatarki, ki po izgledu spominjata na izdajo Kocbekovih Lipicancev iz leta 1989. Vsaka vsebuje po eno pesem, ki je iz slovenščine prevedena v enajst jezikov.²³ Na predstavitvi 23. 12. 1994 je Jolka Milič ponovno opozorila tudi na netočne in nedosledne prepise Kosovelovih pesmi v Zbranem delu in Integralih.²⁴ Tržaška revija za otroke *Galeb* in čedajska *Zadruga Novi Matajur* sta februarja leta 2000 izdali štiri samostojne knjižne prevode Kosovelovih pesmi za otroke *Deček in sonce* v slovenščini, italijanščini, furlanščini in nemščini.²⁵

Najnovejši knjižni prevod Kosovelove poezije v italijanščino je pripravila Jolka Milič z isto sodelavko, s katero sta sodelovali pri izidu omenjenih miniaturk. Izbor več kot dvestotih Kosovelovih pesmi je izdala Občina Sežana ob otvoritvi prenovljene domačije Kosovelovih v Tomaju avgusta leta 2000.²⁶ Knjižica, v kateri je prevajalka odpravila nekatere netočnosti iz prejšnjih objav, je zbudila veliko pozornosti v slovenski javnosti in bila razprodana, še preden je prišla do italijanskih naslovnikov, ki jim je pravzaprav namenjena in je bila do jeseni predstavljena le v tržaški reviji *Articultura*.²⁷ Poleg spremne študije Janeza Vrečka so v knjigi objavljena tudi ocene Kosovelovega pesništva, ki so jih objavili italijanski pesniki in drugi vidni ustvarjalci (Aurelia Gruber Benco, Valeria Sisto Comar, Tullio Regente, Arnaldo Bressan, Angelo Ara, Claudio Magris, Gino Brazzoduro, Patrizia Vascotto, čeprav je kakšno mnenje izpadlo kot npr. odnos do Kosovela, ki ga je ubesedil Elvio Guagnini in je dodan na posebnem listu).

Proces recepcije Kosovela v tržaškem prostoru se zaenkrat zaokroža z njegovo vključitvijo v dva priročnika, ki imata značilnosti pomožnih učbenikov, vrsto študij ter z izdajo knjižnega biografskega eseja in študije v italijanščini, čemur bomo kasneje namenili potrebno pozornost.²⁸ Pomembno je, da so se v nekajletnih razmikih pojavljali novi knjižni prevodi Kosovelovih poezij, kar je ustvarjalo kontinuiteto pri zbujanju zanimanja zanj. Še pomembnejše je, da se populariziranje Kosovela ni zadovoljilo le z izdajanjem knjižnih prevodov in njihovimi predstavitvami.

* * *

V dokaj kontinuiran tok izhajanja knjižnih prevodov Kosovelove poezije se vključuje vrsta kulturnih prireditev in prizadevanj za uveljavljanje pesnika. Čeprav je bil Alojz Rebula prepričan, da razen Slovencev na teh prireditvah ne bo nobenega Italijana in je zato odklonil sodelovanje na eni takih predstavitev, ker »ni hotel igrati komedije, da bi govoril v italijanščini – Slovencem«, so se posredniki potrudili za popularizacijo pesnika.²⁹ Poleg že omenjenih literarnih večerov v Sesljanu, Trziču in Vidmu, predstavitev knjige *Poesie di velluto e Integrali* v tržaški slovenski (sic!) knjigarni in v tržaškem kulturnem krožku *Circolo della Cultura e dell'Arte*, so opozarjali na dopolnjene knjižne in revijalne objave, poskrbeli so za obravnavo Kosovelovega opusa na različnih simpozijih.³⁰ Po vsem tem so na čedajskem festivalu *Mittelfest* 1996. leta osrednji literarni večer namenili Kosovelovi poeziji v prevodu Gina Brazzodura.³¹

Da bi dodatno prispevali k pesnikovemu uveljavljanju v italijanskem kulturnem prostoru, so izkoristili tudi Kosovelove obletnice. Ob petdesetletnici njegove smrti sta poleg že omenjenih publikacij izšla tudi dva članka v vidnih italijanskih dnevnikih, pa tudi nekaj izborov Kosovelove poezije v revijalnem tisku.³²

Aurelia Gruber Benco je kasneje v tržaškem občinskem svetu predlagala, da bi se ena izmed kraških poti poimenovala po pesniku – in seveda doživela zasmehljivo zavrnitev.³³ Šele dve desetletji kasneje, ob devetdesetletnici njegovega rojstva, je bil na tržaški občini mogoč poklon njegovemu spominu. Na tej seji ga je predstavil občinski svetovalec Peter Močnik, ki ni zamolčal, da je bil pesnik zaradi fašističnega nasilja pokopan kot Felice Cossovel.³⁴ Žal ni bil tako prepričljiv, da tržaška pokrajinska uprava ne bi nekaj let kasneje nasprotovala postavitvi spomenika Srečku Kosovelu v načrtovanem literarnem parku, kot je predlagalo združenje *Terra & Mare*.³⁵ Poleg tega je ob devetdesetletnici njegovega rojstva Javno večnamensko kulturno središče v Ronkah ustanovilo *Nagrado Srečka Kosovela*, ki pa je kasneje zašla v organizacijske težave.³⁶ Inštitut za slovansko filologijo tržaške filozofske fakultete je tedaj pripravil okroglo mizo, o kateri bo še govor.³⁷ Če temu dodamo še odmeve, ki so jih te prireditve zbudile v slovenski ter italijanski tržaški javnosti, če upoštevamo podatek, da je tedaj izšla tudi Pahorjeva biografija o Kosovelu v italijanščini, in da so mu čez dve leti postavili spomenik v tržaškem mestnem parku, je devetdesetletnica neprimerno bolj odmevala v tržaškem prostoru kot v Sloveniji.³⁸

Posebno epizodo predstavlja Kosovel na promociji Trsta v Parizu 1986. leta, kjer so si morali Slovenci ponovno z vso zavzetostjo izboriti svoj prostor, saj so jim organizatorji najprej namenili manj kot obrobno mesto. Za tržaške razmere značilen konflikt je nastal že 1985. leta, ko se je ponudila priložnost, da se predstavi Trst v pariškem *Pompidoujevem centru* in na razstavišču *La Conciergerie* s posebnim projektom *Trouver Trieste*. Slovenski Tržačani so vztrajali, da se v predstavitev vključi slovenska manjšina kot bistvena in samostojna komponenta ter da se ji nameni večjo pozornost kot npr. grški, hebrejski ali srbski. Nekaj posluha sta pokazali šele italijanska ambasada ter italijanski kulturni inštitut v Parizu in v mali dvorani Pompidoujevega centra omogočila poseben, vendar fizično ločen razdelek razstave o slovenski prisotnosti v Trstu, organizirali pa so tudi srečanje s tržaškimi Slovenci.³⁹ Nehote se je tudi ob tem projektu razkrila stara civilizacijska, v Trstu še posebno izrazita tendenca, da se ustvari homogena skupnost, ki dopušča edino oblikovanje nadosebnega družbenega subjekta. Komponente manjših narodnostnih skupnosti ne smejo izstopati iz homogene celote, medtem ko slovenska skupnost v Trstu ohranja svojo identiteto in ne pristaja na usodo izginotja v tržaškem »talilniku« tujih sestavin. Ostaja torej subjekt z vsemi konsekvencami, česar seveda večinski narod noče priznati.

V okviru tega dogajanja Kosovel sicer nima takšnega mesta kot npr. Marij Kogoj ali Avgust Čermigoj, vendar postaja referenca, na katero so se opirali pri pariški predstavitvi slovenske kulture v Trstu. Ob tedanjih spremljajočih prireditvah in literarnih večerih je kasneje izšlo tudi nekaj publikacij, med njimi sta za informacijo o slovenski prisotnosti v Trstu pomembna dva zbornika.⁴⁰ Slovenci so se najprej predstavili z bogato opremljenim trojezičnim zbornikom, ki vsebuje predvsem prispevke s pariške okrogle mize, na kateri naj bi potekala razprava o medkulturnih odnosih v Trstu, vendar se je italijanski povabljeni, razen dveh, niso udeležili.⁴¹ Morda je še pomembnejši francoski zbornik *Svevo e Trieste*, v katerem je Evgen Bavčar objavil tudi esej *Écrire slovène à Trieste* in v njem prikazal povezanost Trubarja, Zoisa, Kvedrove, Ketteja, Gradnika, Bevka, Bartola in seveda Kosovela s Trstom. Kvaliteto Kosovela je soočil s Svevom. Ta ima Slovence predvsem za dobre divjake v rousseaujevskem smislu, s svojimi »zdravimi barbarskimi kromosomi« poživljajo značaj italijanskega meščanstva, ki je podobno udomačeni mački.⁴² Prizadevanja, povezana z nastopom v Parizu, so odmevala še naslednje leto, ko je Italijanski kulturni inštitut v hotelu Gallifet organiziral predstavitev umetniške mape *Sredozemlje* in Pregarčeve sedemjezične zbirke *Jedra*.⁴³ Tako se je Kosovelova prisotnost v italijanskem prostoru spet srečala s francoskim svetom, čeprav je italijanski tisk o slovenskem deležu v tržaški kulturi vztrajno molčal.

V naslednjih letih se je Kosovelova poezija pojavljala tudi na različnih italijanskih literarnih večerih, kakršna sta bila npr. septembra 1998. leta. V okviru programa dnevov kmetijstva, ribolova in gozdarstva je tržaško deželno združenje *Gente Adriatica* v sodelovanju s študijskim centrom Nicolò Tommaseo in založbo Hammerle Editori pripravilo predstavitev tržaške revije *Trieste – Arte e cultura*, na kateri je Cristina Vilardo spre-

govorila o Kosovelovi poeziji in njenem poznavanju med italijanskimi bralci.⁴⁴ Kakšen dan kasneje je Edoardo Canzian v tržaški galeriji Cartesius na Marconijevi ulici pripravil literarni večer, v katerega je vključil tudi Kosovelovo poezijo.⁴⁵

Vsem trem javnim prireditvam je skupno prizadevanje, da bi Kosovela uveljavili kot integralni del tržaške kulture, katere podoba bi bila bistveno okrnjena, če ne bi upoštevali tudi tistega, kar je mestu doprineslo ustvarjanje slovenske manjšine. Seveda je tezo mogoče uveljavljati le ob pesniku takšnih razsežnosti, kakršne ponuja Srečko Kosovel, česar so se očitno zavedali tudi popularizatorji v Trstu. Ob tem se postavlja vprašanje, kako so bili v svojih prizadevanjih uspešni, kako prikazujejo Kosovelov pesniški svet Italijanom Slovenci in kako so ga ti sprejeli.

* * *

Knjižni prevod Kosovelove lirike *Poesie di velluto e Integrali* je domala v celoti delo slovenskih posrednikov. Šestinsedemdeset pesmi, urejenih v treh razdelkih, predstavlja razpon njegovega ustvarjanja od impresionističnih poezij do avantgardnih konstrukcij, od kraških motivov do socialnih obtožb in radikalizacije bivanjskih vprašanj. Izbor in tudi kvaliteta prevodov sta na primerni ravni, kot je, kljub nekaterim pomislekom, potrdila slovenska kritika.⁴⁶ Zaradi tega bi pričakovali več strokovnih in natančnejših analiz izdaje, vendar se slovenske pozornosti italijanski izdaji ne da primerjati s spremljanjem francoskega prevoda Kosovelove poezije, saj je o njej pisal predvsem slovenski primorski tisk.⁴⁷

Čeprav je Arnaldo Bressan kasneje zapisal, da je Kosovelove *Poesie di velluto e Integrali* iz leta 1972 v »Trstu poznal le malokdo in nihče v ostali Italiji«, je evidentiranih nekaj italijanskih recenzij in poročil o tej knjigi.⁴⁸ Poleg Umane sta o njej poročala tudi Il Meridiano di Trieste in tržaški dnevnik Il Piccolo.⁴⁹ V obeh člankih najdemo superlative o pesniku, ki je »ena najbolj osveščenih prič in senzibilizator evropskega duhovnega življenja«, poudarjajo pa tudi, kako po krivici je neznan v Trstu.

Rezultati vseh prizadevanj za uveljavljanje prvega samostojnega knjižnega prevoda Kosovela so se pojavljali le počasi. Najprej je Aurelia Gruber Benco upoštevala Kosovelovo ustvarjalnost v svojem eseju *Carso e letteratura*, v katerem je obravnavala vpliv Krasa na pesnike.⁵⁰ O Kosovelovi filozofiji je 1972. leta zgoščeno pisala tržaška pesnica in kasnejša prijateljica Jolke Milič Valeria Sisto Comar v prispevku *Filosofia di Srečko Kosovel*.⁵¹ Splet okoliščin, ki jih je slovenskim posrednikom uspelo ustvariti, je pripeljal do tega, da so v reviji Umana objavili Kosovelovo poezijo neposredno ob izidu knjižnega prevoda, ki je predstavljal prvovrsten kulturni dogodek. Že naslednje leto, 1973., je revija usahnila, tako da je zamrl tudi proces naklonjenosti, ki ga je uspela obuditi.⁵² Vseeno se s tem niso zaključila prizadevanja za Kosovelovo populariziranje. Dve desetletji kasneje je rimska literarna revija *La Scrittura* objavila prevode petih Kosovelovih pesmi s krajšo predstavitevjo, ki jo je pripravil prevajalec Roberto Dedenaro, tržaški srednješolski profesor in nekdanji predsednik Skupine 85.⁵³ V njegovem spremnem tekstu k prevodom so prepo-

znavna stališča najvidnejših interpretov Kosovelove poezije, upošteva tudi Marca Alyna, poudarja pa tudi zanimanje za pesnika, ki ga je pokazal neapeljski filozof Carlo Curcio, ko je kot italijanski oficir prišel v letih med obema svetovnima vojnama v dom Kosovelovih, kar je v romanu *Kačja roža* upodobil Alojz Rebula.⁵⁴

* * *

Kosovel se je nekajkrat pojavil na italijanskih simpozijih. Ko je sekcija za Furlanijo-Julijsko krajino Evropskega federalističnega gibanja 23. 5. 1970 v tržaškem kulturnem krožku *Circolo della cultura e delle arti* priredila razpravo o pomenu obmejnih pokrajin v evropski kulturni stvarnosti, je Alojz Rebula samoumevno upošteval tudi Kosovela in njegovo dojemanje svetovne krize ob zori fašizma, kot se kaže v Ekstazi smrti.⁵⁵ Na drugem takšnem srečanju 1986. leta je Alojz Rebula poudaril tudi Kosovelovo »odprtost do skrivnostnega, do Boga in Kristusa«.⁵⁶

Tržaška dvojezična revija zamejskih Slovencev *Most* je v sodelovanju s krožkom *Circolo della cultura e delle arti* pripravila simpozij o sicer že znani temi – o Scipiu Slataperju in Srečku Kosovelu, s katerim pa je tokrat zbudila tudi zanimanje italijanske publike. Med sodelavci so prevladovali Slovenci, od Jolke Milič do Aleša Lokarja, vendar so imeli referate tudi Claudio Magris, Gino Brazzoduro, Arnaldo Bressan. Referate, ki so izšli v reviji že pred simpozijem, so objavili le Slovenci – sodelavci Mosta.⁵⁷ Gotovo so bili pripravljene objaviti tudi ostale, vendar jih verjetno niso uspeli pridobiti. Poročevalec tržaškega dnevnika *Il Piccolo* Silvio Manzana je ob simpoziju zapisal, da se o Kosovelu malo ali nič ne ve, saj ga je krajevna kritika vedno zanemarjala, ker pripada manjšini.⁵⁸ Tudi do odmevov slovenske književnosti v Italiji vedno kritični Arnaldo Bressan je ocenil srečanje kot »absolutno novost v kulturni in nacionalni zgodovini mesta«.⁵⁹

Podobna prireditvev je bila okrogla miza ob devetdesetletnici pesnikovega rojstva, ki jo je priredil inštitut za slovansko filologijo tržaške filozofske fakultete 1994. leta in so se je med drugimi udeležili Arnaldo Bressan, Silvana Monti, Ciril Zlobec, Jolka Milič. Tržaški dnevnik *Il Piccolo*, ki o slovenskih kulturnih prizadevanjih raje molči, kot pove kaj pozitivnega, je pesniku posvetil domala celotno tretjo stran.⁶⁰ Poleg Kosovelovega uvoda v Zlati čoln in dveh odlomkov iz italijanske izdaje njegove poezije (*Mehanikom* ter *Nocoj*) je Renzo Sanson objavil obsežen biografski zapis, ki se naslanja na tedaj izdano Pahorjevo biografijo pesnika, na katero so še posebej opozorili z uokvirjenim besedilom. Objavljeno je tudi razmišljanje Ferruccia Fölkela o Kosovelu, v katerem opisuje svoj odnos do pesnika in svoje razgovore o njem s Cergolyjem ter pove, da je slednji znal kakih 200 slovenskih besed, sam pa nobene. Tega se je pričel sramovati šele kasneje, ko so ga v Londonu in Milanu spraševali, kako je mogoče, da ne razume jezika, ki ga govorijo v njegovem rojstnem mestu.

V navedenih primerih je posebnost to, da je zanimanje za pesnika tudi pri Italijanih samih, kar je bilo mogoče opaziti le še v kakšnem osam-

ljenem primeru. Sicer pa so o slovenski literaturi razpravljali predvsem Slovenci, samo izjemoma se jim je pridružil tudi kakšen Italijan, tako da je uveljavljanje slovenske književnosti v pretežni meri le njeno ponujanje, ne pa odraz zanimanja zanjo.

* * *

V splošna kulturna prizadevanja so se vpletale strokovne interpretacije, ki so jih podali tako Italijani kot Slovenci, kar je vsekakor izjema, zabeležena le ob največjih slovenskih klasikih. Interpretacije Kosovela so dokaj kontinuirano izhajale v italijanščini od sedemdesetih let, ko izide že omenjena Meriggijeva predstavitev jugoslovanskih književnosti (*Le letteratura della Jugoslavia*), v kateri je Kosovel obravnavan podobno kot desetletje pred tem. Meriggi opozarja predvsem na njegovo socialno komponento, kar ilustrira tudi s prevodi odlomkov iz štirih pesmi.⁶¹ Malo za tem so nastajali že omenjeni poskusi, ki poudarjajo pesnikovo religiozno razsežnost. Alojz Rebula se je v eseju *Srečko Kosovel »minatore del mistero«* na nek način navezal na polemike, ki so se v Sloveniji pojavile že ob njegovi smrti.⁶² »Usmerjenost v absolutno,« meni, »ločuje Kosovela od drugih uveljavljenih hommes de lettres srednjeevropskega prostora.« To, kar ga distancira od Sabe, Musila, Krležje, je »predvsem njegova odprtost v etično razsežnost absolutnega še prej kot v njegovo metafizično razsežnost«.

Marija Pirjevec je o Kosovelu objavila poleg slovenskih tudi več italijanskih študij v samostojnih knjigah, v strokovni in splošno kulturni periodiki.⁶³ Njene interpretacije ga skušajo vključiti v širok okvir razvojnih procesov svetovne literature ter predstaviti tako njegove stične točke z njimi kot odmike in izvirne divergence.⁶⁴ Posebno pozornost je namenila italijanski recepciji pesnika in ugotovila, kako velik pomen mu pripisujejo uveljavljeni italijanski literati.⁶⁵ Čeprav ni namenila večje pozornosti stičiščem z italijansko književnostjo, ga je prikazala kot enega največjih slovenskih pesnikov, ki nosi pomembno sporočilo tudi za italijanskega bralca:

»Nella poesia slovena del primo Novecento l'opera de Srečko Kosovel si pone come anello di congiunzione tra due epoche. Il poeta a pieno titolo può esser visto come l'ultima e forse la più intensa voce di una poesia intimista, rivolta verso l'indagine del proprio io, impegnata nell'esplorazione degli spazi d'animo più reconditi. D'altro canto egli è anche un audace, talvolta iconoclasta testimone dei tempi moderni, caratterizzati dall'irruzione delle masse sul palcoscenico della vita politica, dal trionfo della civiltà industriale, dalla trasformazione di un mondo di produrre e di essere. Dall'incontro e dallo scontro delle diverse sfere, in cui egli vive, nasce una poesia ricca di sentimenti, di impegno politico, sociale e nazionale, di afflato etico che viene sentita anche oggi da coloro che le si avvicinano come poesia attuale e fondamentalmente vera.«⁶⁶

O Kosovelu je pisal tudi Marij Čuk v lokalno revijo *Il Territorio*.⁶⁷ V isti reviji, ko je dve leti kasneje izšla »slovenska« številka, je Kosovela obravnavala tudi *Marija Pirjevec*, mimogrede pa sta ga upoštevala tudi

Tulio Reggente in Elvio Guagnini, kar nakazuje novo stopnjo v procesih pesnikovega uveljavljanja v italijanskem svetu.⁶⁸

Vzporednice med tržaškimi italijansko pišočimi avtorji in Kosovelom je leta 1991. izkoristil tudi Renzo Cigoi. V poročilu o memoarskem delu *Interni di caffè ed altri disegni Libie Perpipich*, ki je tedaj izšlo pri tržaški založbi *Società di Minerva Editrice*, je podal prikaz Kosovelovega ustvarjanja.⁶⁹ Libia Perpipich med drugim opisuje tudi svoj avgustovski izlet v Tomaj leta 1926. leta, to je tri mesece po pesnikovi smrti. Recenzent se čudi, ker ne avtorica ne Umberto Saba, spremljevalec avtorice na tem kraškem izletu, ne omenjata Srečka Kosovela, katerega dom je stal nekaj korakov od gostilne, v kateri sta obedovala. Po tem uvodu v »recenzijo« domala celoten prostor nameni prikazu Kosovelove življenjske poti in njegovega ustvarjanja in ob navedbi ilustrativnega primera o duhovnem obzorju očeta Giorgia Voghere zaključi z znano ugotovitvijo, da tudi levo usmerjeni italijanski tržaški demokrati preprosto ignorirajo slovensko literaturo, čeprav so razgledani po slovanskem svetu:

»A questo interrogativo forse posso darvi appena una mezza risposta, ricordando che non molto tempo fa Giorgio Voghera mi raccontava, deplorando, che suo padre Guido, socialista internazionalista e slavofilo, che già negli anni '10 si incontrava alle Sedi Riunite con socialisti sloveni, gli parlava spesso non solamente di autori russi, ma anche polacchi, cechi, serbo-croati, bulgari, ecc., ma mai gli aveva nominato un Kosovel né un Cankar o altri autori sloveni; e questo non per voluta reticenza, più semplicemente ne ignorava l'esistenza. Voghera mi confessava che lui stesso aveva appreso dell'esistenza di Kosovel solamente dopo l'ultima guerra, e di conoscerne ancora oggi pochissimo l'opera. Forse è questa la spiegazione alla domanda che mi sono fatto: gli steccati che c'erano, e in parte ancora ci sono, fra le culture dei due popoli che convivono gomito a gomito da tanti secoli.«

V obsežnem članku, ki je izšel v dveh nadaljevanjih tržaške revije *Trieste & oltre* 1994. leta, je Boris Pahor pisal o slovenski književnosti v Trstu in Gorici *Il contributo di Trieste e Gorizia alla letteratura slovena*.⁷⁰ Obravnaval je Alojza Gradnika, Ivana Preglja, Franceta Bevka, Vladimira Bartola, Iga Grudna, Srečka Kosovela, omenja tudi Vojeslava Molèta, Jožeta Pahorja, Janka in Smiljana Samca, Alberta in Karla Široka, Josipa Ribičiča, Alojzija Resa, Iva Šorlija, Bogomila Faturja, Branko Jurca, Rada Bordona, Ivana Roba in še vrsto drugih. Članek je ilustriran in prinaša tudi nekaj, sicer že objavljenih, prevodov leposlovja. Prizadevanje se ne razlikuje veliko od tistega, ki ga je razvil že 1970. leta v knjižici *Kosovel in Trst* in četrtr stoletja kasneje v italijanski verziji tega dela.⁷¹

V njej je razvil tezo, ki jo je gojil vsaj od šestdesetih let in izhaja iz prepričanja, da bi posredniki slovenske književnosti imeli večji uspeh, če bi namesto slovenskih klasikov od Cankarja do Prešerna posredovali italijanskemu občinstvu krajevne literate, ki so tako ali drugače povezani s Trstom.⁷² Pahorjeva knjižica, ki se zgleduje po podobnih francoskih izdajah, gradi predvsem na biografiji, vendar podaja tudi širši okvir literarnega in zgodovinskega dogajanja v Trstu, v Sloveniji ter svetu, vsebuje veliko slikovnega gradiva in obsega tudi prevode pesnikovega dela (s

kakšnim manjšim lapsusom).⁷³ Potencialnega tržaškega bralca skuša pridobiti za spoznavanje tržaškega (sic) pesnika, ki je dosegel nesporno kvaliteto in bi moral postati del duhovnega obzorja tudi someščanov italijanske narodnosti. Publikacija, ki so jo ponujali tudi v trafikah, ima možnosti, da pritegne italijanskega bralca, a zaenkrat še ni našla ustreznega odmeva v italijanski javnosti in še ni potrdila avtorjeve teze o možnostih motivacije italijanske publike z domačijsko bližino. Predstavljena je bila v Ronkah in Trstu, razen že obravnavanega ponatisa odlomka v Piccolu, ki je tedaj poročal o omenjeni okrogli mizi na inštitutu za slovansko filologijo, ni znana nobena italijanska recenzija ali poročilo.⁷⁴ Tržaški pripovednik, ki je šele 1997. leta dočakal izid svojega prvega knjižnega prevoda v italijanščini, obakrat izhaja iz prepričanja, da bo Tržačane italijanske narodnosti zanimalo slovensko dogajanje iz njihovega neposrednega življenjskega okolja. Zaenkrat teze o sugestivni moči domačijske bližine še ni mogoče potrditi, saj v nobenem od navedenih primerov ni znano kakšno večje zanimanje italijanske javnosti. Očitno je širšo publiko z globoko ukoreninjenimi predsodki o inferiornosti manjšinske kulture težko prepričati o tehtnosti takšnih ugotovitev. Vsekakor gre za že znana prizadevanja, da bi se krajevno občinstvo prepričalo o evropskih razsežnostih domačega pesnika, kar ni uspelo niti ljubiteljem Umberta Sabe ali Itala Sveva, ki sta bila prej priznana v širšem italijanskem prostoru kot v domačem mestu. Pojavlja pa se še ena ovira, ki zahteva dodaten razmislek. Naslovnik, povprečni bralec v Trstu, bo na Pahorjevo tezo težko pristal, ker mu pojmi, kot so nadrealizem, konstruktivizem, zenitizem, bolj malo povedo. Motivacija lahko doseže učinek le pri elitni publiko, kar se je tudi potrdilo v nadaljnjem procesu spoznavanja pesnika v italijanskem prostoru.

O Kosovelu je večkrat v italijanščini pisal tudi Miran Košuta. V svojem prvem temeljitejšem prispevku o odnosih med italijansko in slovensko književnostjo – *Soočanja, Bioi paralleloi* – ga zanimajo predvsem možnosti za medsebojno oplajanje slovenske in italijanske književnosti, ki sta si geografsko in zgodovinsko sosedni. Kljub temu da Kosovelova »konstruktivistična, dadaistična, nadrealistična, ekspresionistična, zenitiistična in delno futuristična iskanja« časovno sovpadajo s pojavom futurizma v Trstu, kljub temu da se kaže v tržaški književnosti zanimanje za psihoanalizo istočasno, ko ustvarjata Slavko Grum in Vladimir Bartol, sta si obe književnosti povsem tuji, slovenska imena bi zaman iskali v kateremkoli pregledu »tržaške (italijanske) književnosti«, obe literaturi živita samosvoje življenje, v katerem so stiki bolj izjema kot pravilo zaradi iracionalnega strahu pred slovansko nevarnostjo, ugotavlja Miran Košuta.⁷⁵ V razpravi *Nazioni cosmiche, Srečko Kosovel e il cronotopo della frontiera italo-slovena* je analiziral tudi Kosovelov odnos do italijanske kulture in njegovo dojemanje Trsta ter opozoril na zgodovinska dogajanja, ki so pesnika že v rani mladosti vodile iz domačega kraja na študij v Ljubljano, ki se je po prvi svetovni vojni naenkrat znašla v drugi državi. V italijanskem Trstu pa se je kmalu po nastanku nove meje pričelo fašistično preganjanje Slovencev in sistematično uničevanje te kulture, kar ni ostalo brez sledi tudi v pesnikovi družini. Njegovo doživljanje

je ilustriral tudi s prevodom Kosovelove pesmi *Italijanska kultura?* (Srečko Kosovel: Zbrano delo, II. zv., str. 605). Širino pesnikovega dojemanja pa je prikazal z analizo njegovega odnosa do italijanske kulture in pesnikove stike z italijanskimi ustvarjalci, med katerimi ima posebno mesto že omenjeni neapeljski filozof Carlo Curcio, ki je bil stalen gost pri Kosovelovih, pesniku pa je tudi ponudil možnost, da bi sodeloval v rimski reviji *Europa*, kar pa je preprečila njegova usodna bolezen. Posebno pozornost je namenil tudi Kosovelovemu razumevanju meje, ki se mu pozna vpliv Klementa Juga, vsekakor pa je tako kot Cankar, Prešeren in Trubar tudi on presegel nizkoten nacionalizem, premagal nelagodnost maloštevilnega naroda in se povzpел preko lokalpatriotizma, da bi projiciral lastno slovenstvo v zarjo kozmosa, nakar Miran Košuta zaključil:

»Questo per concludere – sembra suggerirci con la sua vita e la sua opera il poeta di Tomaj: le frontiere fisiche non sono invalicabili. Quando opprimono, quando non risultano di essere più occasione d'incontro e di scambio ma strisce che dividono, i tagli che appaiono ad Ara e Magris aspri come ferite, allora bisogna sfidarle e superarle nel pensiero, nell'arte con cronotopi letterari osmolittici e dialoganti, con utopie di nazioni cosmiche. Bisogna volgere lo sguardo in alto, oltre i limiti del proprio cielo e captare il ritmo arcano dell'universo. Bisogna divinizzare l'uomo per dare un senso all'esistenza individuale e nazionale. Nel Cosmo antropocentrico di Kosovel il fulcro dell'Assoluto è l'uomo – Cristo di Renan. Un'immagine poetica, mistica, divinatoria.«

Vzporedno s slovenskimi so se pričele pojavljati tudi interpretacije italijanskih avtorjev. Arnaldo Bressan, ki je o pesniku tudi javno predaval, je v italijanski verziji svoje knjige *Pustolovščina besede* objavil o njem obsežen esej. Verjetno je bil namenjen za novo knjižno izdajo Kosovelove poezije, do katere pa ni prišlo, čeprav je avtor neprestano podarjal, da Kosovel še ni prestopil bregov Soče, čeprav bi ga morala spoznati celotna Italija.⁷⁶

Posebno mesto zavzemajo interpretacije in prevodi Gina Brazzodura, ki je bil še posebno intimno povezan s Kosovelovo poezijo. V Reki rojeni inženir metalurgije, po materi Slovenec, živeč v Pisi, se je ob zatonu življenja pričel zanimati za svoje korenine in za slovensko kulturo, čeprav ni omenjal svojega slovenskega porekla.⁷⁷ Poleg obsežnega esejističnega opusa o slovenski literaturi in o vprašanih obmejne književnosti, ki pa ga je uspel objavljati le v manjšinski in slovenski periodiki, se je skušal tudi kot prevajalec, prvič prav ob tem pesniku. Ko je prve poskuse pokazal Jolki Milič, ki ga je spodbujala k prevajanju in ga tudi navdušila za pesnika, se je izkazalo, da so polni pomenskih napak in da njegovo znanje slovenskega jezika še zdaleč ni zadovoljivo.⁷⁸ Tako je pričel desetletja trajajoče izpopolnjevanje svojega znanja slovenščine. Do izteka življenja je domala v celoti prevedel Kosovelov opus, ga opremil s komentarji in spremno besedo, čeprav je na posameznih mestih še vedno ostal kakšen spodrsrljaj povsem semantične narave. Ko so kasneje v tržaški reviji Mladika ošvrknili Brazzodurov prevajalski spodrsrljaj, ker je Kosovelovo raztrgano sivko Bedo spremenil v oskubljeno (pepelnato)sivo kravo, je Jolka Milič mimogrede opazila napako anonimnega kritika,

ki je napačno prepisal inkriminirano mesto (napisal je grigia [=siva] namesto bigia [=pepelnata]).⁷⁹ Na podlagi primerjave ustreznih gesel v dostopnih slovensko-italijanskih slovarjih in v Slovarju slovenskega knjižnega jezika je razložila, kaj je zavedlo Gina Brazzodura, da je tako nesmiselno prestavil Kosovela, in pokazala na velike vrzeli v naših slovarjih, ki prav gotovo tudi vplivajo na usodo slovenske književnosti v italijanskem prostoru. Seveda ni pozabila omeniti, da so posmehljivci Brazzodurovim prevodom molče obšli enako grobe napake v prevodih Kocbeka, ki so jim sami botrovali, s čimer je namignila na neenotnost slovenske manjšine, kar se pozna tudi pri ocenjevanju, vrednotenju in podpiranju prevodov slovenske književnosti v italijanščino.⁸⁰ Brazzodurova knjiga *Srečko Kosovel, Fra il nulla e l'infinito* vsebuje prevode sto tridesetih Kosovelovih pesmi in to predvsem z impresionističnimi in ekspresionističnimi potezami, sledila pa naj bi še knjiga konstruktivistične poezije. Rokopis je oddal leto dni pred svojo smrtjo založbi, ki pa je tedaj zašla v hudo krizo in bila nato ukinjena.⁸¹

Znotraj tega loka so zanimivi še nekateri odmevi Kosovelovega ustvarjanja pri tržaških intelektualcih, kar je izjema v okolju, ki je tradicionalno nestrpno do slovenske drugačnosti in neprestano obuja paranoični strah pred slovansko nevarnostjo.⁸²

Claudio Magris in Angelo Ara v drugi izdaji eseja *Trieste, un'identità di frontiera* postavljata Kosovela ob bok najuglednejših tržaških pisateljev, njegovo liriko pa označita kot poezijo najvišje vrste, v kateri »dosežeta univerzalno razsežnost specifični pejsaž in bivanjska usoda Krasa ter slovenska izvrženost, ki postane simbol splošnega stanja evropske civilizacije, za katero je značilna paradoksalna razpetost med odsotnostjo esencialnih kategorij ter hrepenenjem po njih.«⁸³ Seveda ne gre pozabiti, da so bili Slovenci kljub upoštevanju Kosovela v prvi izdaji omenjene uspešnice bistveno manj izrazito prisotni, saj je Kosovel omenjen le kot primer kvalitetnega pesnika, ki ga tedaj v Trstu ni nihče poznal.⁸⁴ Svoj odnos sta korigirala po odzivu na njuno delo v slovenskih krogih.⁸⁵

Nekoliko drugačna je bila pot do Kosovelove lirike pri Ferruccio (Feryju) Fölkelu, drugem eminentnem tržaškem ustvarjalcu, sinu dunajskega Žida, katerega ded je bil po materini strani Slovenec. V zrelih letih se je sicer preselil v Milan, vendar je ostal navezan na mesto svoje mladosti. Obravnaval ga je v knjigi *Trieste, provincia imperiale*, ki jo je napisal kot soavtor s Carolusom L. Cergolyjem.⁸⁶ S slovensko prisotnostjo v Trstu naj bi se поблиže srečal šele konec sedemdesetih let ob znanem tržaškem procesu proti odsotnim vojnim zločincem, ki so vodili tamkajšnje koncentracijsko taborišče Rižarno. Ko ga je kot tržaškega Žida k sodelovanju pritegnil Albin Bubnič, je spoznal, da je krematorij uničeval predvsem slovenske ljudi.⁸⁷ Navezal je prijateljske stike z Borisom Pahorjem, Alojzom Rebulom, Pavletom Merkùjem, Markom Kravosom, Miranom Košuto in drugimi. K razumevanju Slovencev ter njihovega položaja v Trstu in v svetu mu je »s svojo poezijo pomagal Srečko Kosovel, ki je nedvomno eden največjih pesnikov tega stoletja.«⁸⁸ Zanj je Kosvelova pesem »odkritje, ki mu zbuja veselje in ga obenem žalosti. Predvsem zato, ker je tako dolgo ni poznal«. Sprašuje se, kdo je kriv, da tega ustvar-

janja nihče v Trstu ne pozna, da Kosovela ne berejo v šolskih klopeh.⁸⁹ Na koncu ga uvrsti med tri najboljše tržaške ustvarjalce, ob Sveva in Sabo, kar se prekriva s tezo Evgena Bavčarja, ki jo je razvil v svojem eseju *Écrire slovène à Trieste* in jo objavil v zborniku *Svevo e Trieste*.⁹⁰

Kako intimen je Fölkelov stik z na novo odkritim slovenskim svetom, razberemo tudi v njegovi zbirki *Racconto del 5744*.⁹¹ Številka v naslovu dela, ki je izšlo 1987. leta, pomeni letnico po židovskem štetju. Torej gre za »pripoved«, ki je nastala v letih 1983-84 našega štetja. Vzporedno z enaindvajsetimi pesmimi, ki so objavljene na levi strani knjige, poteka daljša prozna pripoved na desni strani, ki dopolnjuje posamezne pesmi, v katerih se pojavljajo reminiscence na njegove slovenske prijatelje, na Alojza Rebulo, Borisa Pahorja, Pavla Merkušja pa tudi na Kosovela in še koga, ki so celo poimensko navedeni.⁹² Kosovel se pojavlja tudi v pesniški zbirki Renza Cigoja, tržaškega pesnika slovenskega porekla, *Il satellite di Giove*, kjer v ciklu *Sir Robert* v 40. pesmi imensko navaja Cankarja, Prešerna in Kosovela.⁹³

Podobno globok vtis je naredila Kosovelova lirika na tržaškega pesnika Claudia Grisanovicha, ki je prvič bral pesnika v francoskem prevodu, in na skladatelja Fabia Niederja, ki tudi ni skoparil s superlativi pri analizi Kosovelovih pesmi.⁹⁴ V obsežnem italijanskem intervjuju navaja Kosovela med svojimi najljubšimi »evropskimi literarnimi očeti«⁹⁵ Susanna Tamaro. Popularna italijanska pisateljica tržaškega porekla omenja Kosovela tudi v svojem romanu *Anima mundi*, kjer prvoosebni pripovedovalec sredi konfliktov z očetom pričel spoznavati poezijo:

»Prepričan sem bil, da je navidezna puhlost samo ščit, ki ga je treba uničiti. Iz njegovih črepinj bi se rodila poezija. Ne poezija tistih, ki sem jih bral v knjigah, ampak tista, ki je bila samo moja. V meni je bilo veliko različnega gibanja. Od mirovanja v otroštvu sem se pomaknil v nenehno gibanje. Misli, čustva, zamisli so se premikali kot se na obzorju premikajo oblaki, ki jih žene veter. Namesti, da bi šel v šolo, sem se sprehajal po Krasu. Med hojo sem na glas ponavljal Kosovelove verze: Jaz sem zlomljen lok / nekega kroga ... / Jaz sem sila, ki jo je razklala ostrina ... Te besede so bile moj evangelij. Čutil sem, da imam neznansko moč. Vedel sem, da sem velik. Nisem bil več Atlas, ampak Titan z osvobojenimi rameni.«⁹⁶

Morda bi se lahko navedlo še kakšno ime in tudi opozorilo npr. na že omenjeni literarni večer Kosovelove poezije na čedajskem festivalu *Mittelfest*, kar pa uveljavljanja pesnika, ki je dosegal resonanco tudi pri vidnih tržaških intelektualcih, ne bi dodatno osvetlilo v italijanskem prostoru.

Zgovornejša je manjša polemika, ki se je razvila dvajset let po izidu italijanske knjižne izdaje Kosovela med Ferruccionem Fölkelom in Carlom Wolfom na straneh milanske revije *Mille libri*.⁹⁷ Ferruccio Fölkel je z nekoliko nenatančno formulacijo v svojem eseju *Gianni Stuparich e la letteratura triestina* opozoril na znano in vendarle presenetljivo dejstvo, da obstaja globok prepad med tržaškimi ustvarjalci italijanske in slovenske narodnosti, čeprav so marsikateri procesi in intelektualna iskanja potekala vzporedno in istočasno v istem mestu, vendar brez zaznavnega

sodelovanja in ne da bi Italijani poznali enaka prizadevanja Slovencev. Celo pri tako izrazitem demokratu, kot je Gianni Stuparich, pravi Fölkel, naletimo na popolno nepoznavanje in na globok prepad med slovensko in italijansko kulturo v Trstu. Tako se Stuparich ne razlikuje od drugih tržaških intelektualcev. Tezo, ki je nastala na podlagi osebnih izkušenj in jo je Fölkel razvil tudi v svojih že omenjenih knjigah, podkrepi z opozorilom, da je Stuparich povsem prezrl Kosovela, čeprav sta bila tako rekoč rojaka z izrazito podobnimi pesniškimi inspiracijami v določeni plasti njunega opusa.⁹⁸ Tržaški profesor Carlo Wolf je zavrnil to opozorilo kot krivičen očitke, kajti Kosovelov opus, piše Wolf, je domala v celoti izšel šele postumno in ga ni mogel poznati. Tako je Wolfu s poznavanjem objektivnih podatkov uspelo spodbiti Fölkelovo aktualno in resnično, a pomanjkljivo argumentirano trditev o italijanskem kulturnem kolonializmu v Trstu, v katerem se meščani obnašajo kot »uboge mravlje, ki ignorirajo vse onstran njihovega mravljišča.«⁹⁹ Obrobna in kratka polemika dokazuje, da so lahko tudi Tržačani italijanskega rodu dobri poznavalci slovenske kulture, vendar se kot takšni pokažejo predvsem tedaj, ko uresničujejo določene interese, ki mnogokrat ne prispevajo k nacionalni strpnosti in sožitju.

* * *

Z vrsto različnih prizadevanj so posredniki dosegli, da se je Kosovel uveljavil na narodnostno mešanem območju kot kvaliteten pesnik, čeprav so tudi v tem primeru posredniki in prevajalci največkrat Slovenci. Ta prizadevanja odpirajo vpogled v tržaške razmere, v katerih se za svoj obstoj in kulturno identiteto bori slovenska narodna manjšina. Pri začetnem uveljavljanju so se oprli na odmevnost njegovega pesništva v Franciji. Čeprav njegov odmev dolgo ni segel preko ozkih lokalnih meja, je to slovenski pesnik, ki se je pojavil v pomožnem učbeniku, številnih študijah, v referatih na različnih strokovnih srečanjih, knjižnih monografijah in tako prestopil prag trajnejše prisotnosti v italijanskem prostoru. Spontano ga upoštevajo nekateri uveljavljeni italijanski ustvarjalci (Claudio Magris, Angelo Ara, Elvio Guanini, Susanna Tamaro, Gino Brazzoduro, Ferruccio Fölkel, Carolus L. Cergoly itd.), pri katerih je mogoče sklepati, da se je pesnik uzavestil v njihovo duhovno obzorje in kar narekuje nadaljnje specifične raziskave, kljub temu da zaenkrat ni bilo mogoče odkriti posebnosti v njihovem razumevanju pesnikovega izpovednega sveta. Pri obravnavi teh pojavov in procesov se ponujajo nekatera spoznanja, ki razkrivajo zanimive zakonitosti vrednotenja tujega literarnega dela v domačem okolju in na negotovost literarnih meril, ki potrebujejo oporo v nespornih opredelitvah splošno priznanih tujih in ne domačih avtoritet. Tudi javnost v osrednji Italiji mu je nekajkrat namenila pozornost v dnevnikih z največjo naklado, interpreti so največkrat Slovenci ali italijanski ljubitelji slovenske književnosti, ki izhajajo iz obmejnega prostora. Vsekakor je za usodo Kosovela odločilno, da se prizadevanja za njegovo uveljavitev niso končala po prvih uspehih in da se še vedno nadaljujejo.

OPOMBE

¹ Lino Legiša: *Scipio Slataper z naše strani*, NS 1946, str. 138-140; Milko Matičetov: *Scipio Slataper o Slovencih*, Razgledi 1946, str. 158-163; Anon.: *Scipio Slataper in Slovenci*, Novi list 30.6.1955, št. 58, str. 3; Aleš Lokar: *Slataper in Kosovel, samo dva kraška pesnika?* Most 1982, št. 63/64, str. 144-151 in str. 210-237; Miran Košuta: *Krpanova sol, Književni liki in stiki na slovenskem zahodu*, Ljubljana, Cankarjeva založba 1996, str. 162-168; Miran Košuta: *Scritture parallele, Dialogi di frontiera tra letteratura slovena e italiana, Studi e saggi*; Trst, Lint 1997, str. 107, 111, 126-128, 148-165.

² France Dobrovoljc: *Poezije Srečka Kosovela v prevodu*, Bori 1955, str. 210-213, 345.

³ V rimski reviji *La Rota* 1938 (št. 3-4) je objavil njegovi pesmi *Veter* ter *Bori*, ki jima je v antologiji *Liriche slovene moderne* dodal še prevod *Ekstaze smrti*. Izbor je v povojni antologiji *Sempreverde e rosmarino* zaokrožil s prevodom pesmi *Kako lepo* ter *Pojte vigilije I, II*.

⁴ Umberto Urbani: *Srečko Kosovel, poeta del Carso*, Corriere di Trieste 2. 6. 1954, št. 2744, str. 3. Prim.: Božidar Borko: *Un poeta italiano del Carso*, Il Polo di Trieste (Trst), febr. 1938.

⁵ Bruno Meriggi: *Storia della letteratura slovena con un profilo della letteratura serbolusaziana*, Milano, Nuova Accademia Editrice 1961, str. 352-355; *Le letterature della Jugoslavia* (Firenze - Milano 1970, str. 527-528).

⁶ Jože Pirjevec: *Introduzione alla storia culturale e politica slovena a Trieste nel '900*, Trieste, Provincia di Trieste 1983, str. 91-96. Objavljene so pesmi *Večerja*, *Nocoj*, *Bori*, *Pesem X*, *Ekstaza smrti*, *Cirkus Kludsky*.

⁷ Revija je 1918. leta ustanovil in jo deset let izdajal tržaški publicist in osrednji časninar Piccola, pisatelj Silvio Benco. Njegova hči, kasnejša senatorka Aurelia Gruber Benco, jo je obnovila 1951. leta, bila njena urednica in založnica, dokler ni prenehala izhajati 1973. leta. Prim.: Francesco Flora: *Silvio Benco*, Antologia di Umana, Trst 1986, str. 65-68; Sauro Pesante: *Bibliografia degli scritti di Silvio Benco*, Trst 1949; Aurelia Gruber Benco: *Nekaj besed o tržaški reviji Umana*, Primorska srečanja 1987, št. 76/77, str. 514.

⁸ Actor Spectator: *La fucilazione di Basovizza*, Umana 1954, št. 9/10, str. 22-24.

⁹ Janko Jež: *Profilo di Ivan Cankar*, Umana 1957, št. 5-6, str. 27; Ivan Cankar: *Dal dramma I servi*, n. m., str. 28-30; odlomek je prevedel njegov prijatelj Enrico Damiani.

¹⁰ Pozornost so namenili Lojzetu Spacalu (1958), Avgustu Černigoju (1959), Dušanu Tršarju (1962), Lojzu Špacapanu (1970). Prim. tudi: Aca Semič: *Hvalevredna pobuda*, SPor 29. 9. 1957, št. 229, str. 3; Božidar Borko: *Umana o Jugoslaviji*, LdP 3. 10. 1957, št. 233, str. 6; Lavo Čermelj: *Ob dvojni številki tržaške revije »Umana«, posvečeni Jugoslaviji*, NSd 1957, št. 11, str. 1052-1056.

¹¹ Zoltan Jan: *Kocbekova pisma Pahorju*, Primorska srečanja 1985, št. 52, str. 118.

¹² Aurelia Gruber Benco: *Scrittori jugoslavi e italiani a convegno*, Umana 1964, 10/12, str. 25-26; Drago Šega: *Linee di sviluppo della poesia contemporanea jugoslava*, ibd. str. 27-28.

¹³ Umana 1964, str. 24; 1965, str. 17.

¹⁴ *Antologie de la poésie slovène*, Paris 1962; Srečko Kosovel, Paris 1965.

¹⁵ Zoltan Jan: *Ivan Cankar pri Italijanih*, Primerjalna književnost 1996, št. 1, str. 63-94.

¹⁶ Srečko Kosovel: *Poesie di velluto e Integrali*, prev. Jolka Milič, Pavle Merku, Trieste, L'Asterisco Editore 1971.

¹⁷ Jože Koren: *Pesnik Srečko Kosovel predstavljen v italijanščini, V Sesljanu na pobudo revije Umama*, PDK 19. 6. 1969, št. 140, str. 4. Sodeč po novinarjevem poročilu, se je literarnega večera udeležilo le malo Italijanov.

¹⁸ Srečko Kosovel: *Poesie di velluto e Integrali*, prev. Jolka Milič, Pavle Merku, Trieste, L'Asterisco Editore 1971.

¹⁹ O izdaji je Arnaldo Bressan kasneje nekoliko posmehljivo zapisal, da je ravno tako razkošna (luksuzna) kot nerodna: »In un'edizione lussuosa quanto scomoda, il libro – che in copertina si intitola *Poesie e Integrali* – oltre a una foto di Kosovel ne riproduce 28 autografi (su 70 testi tradotti) ed è accompagnato dalle riproduzioni a colore di 4 opere grafiche di Avgist Černigoj [...]« Arnaldo Bressan: *Le avventure della parola*, Milano 1985, str. 110.

²⁰ Renko Stanislav in Jolka Milič: *Ali bo vsaj letos izšla druga knjiga Zbrana dela? Dr. A. Ocvirk je povedal, da je bila druga knjiga izdelana že konec lanskega leta*, PDK 31.5.1971, št. 120, str. 4; Anton Ocvirk in Tullio Reggente: *Odgovor in pojasnilo urednika izdaje Kosovelovih pesmi v italijanščini, Ob »odprtjem pismu« Jolke Milič*, PDK 6. 6. 1971, št. 132, str. 5.

²¹ Srečko Kosovel: *Poesie e integrali*, Trieste, L'Asterisco Editore – ZTT 1976, 13 + 77 str. Komen.: Pavle Merku, *Presentazione*; Aurelia Gruber Benco, *Una testimonianza*. Likovne priloge: Avgust Černigoj in Lojze Spacal. Ponatisi 1976, 1981. 28 pesmi ima vzporedno natisnjene faksimile rokopisov. Mapi druge izdaje je dodano delo Marija Pirjevec: *Srečko Kosovel, Aspetti del suo pensiero e della sua lirica*, ki ga je ZTT izdalo 1974. leta.

²² Srečko Kosovel – Lojze Spacal: *Kras, Carso, Karst*, (Izbor poezij), prev. Marko Kravos, Luciano Morandini, Marino Vertovec, ilustr. Lojze Spacal, Trst, ZTT 1979. Znana je ena sama italijanska recenzija, ki pa je izšla šele naslednje leto: Giorgio Bergamini: *Il Carso di Kosovel e Spacal, Favola che nasce dalla realtà*, Il Piccolo (Trst) 11.1.1980, št. 10.133, str. 3.

²³ Srečko Kosovel: *Fra il nulla e l'infinito*, (Med ničem in neskončnostjo), prev.: Gino Brazzoduro, Trst, ZTT 1989, 207 str.; Srečko Kosovel: *Majhen plašč – Il mantelluccio* – [...], prev. različni, v ital. Jolka Milič, oblikovala Cveta Stepančič. Ljubljana, samozaložba 1994; Srečko Kosovel: *Ves svet je kakor – Tutto il mondo è come* – [...], prev. različni, v ital. Jolka Milič, oblikovala Cveta Stepančič. Ljubljana, samozaložba 1994.

²⁴ Jolka Milič: *Kaj je Kosovel zapisal*, Primorska srečanja 1991, str. 511-512.

²⁵ Srečko Kosovel: *Deček in sonce*, Trst 2000. Srečko Kosovel: *Il ragazzino e il sole*, Trst 2000; prev. Michele Obit. Srečko Kosovel: *Il Frut e il soreli*, Trst 2000; prev. Stiefin Morat. Srečko Kosovel: *Der Knabe und die Sonne*, Trst – Celovec 2000; prev. Maja Haderlap. Prim. [Ace Mermolja]: *Kosovelove otroške pesmi v štirih jezikih* PDK 17. 2. 2000, št. 40, str. 11; PDK 25.2.2000, št. 46, str. 10.

²⁶ Srečko Kosovel: *Ves svet je kakor – Tutto il mondo è come*; dvojezično, prev. in ur. Jolka Milič, kom. Janez Vrečko, oblikovala Cveta Stepančič. Sežana, Občina Sežana 2000, 256 str.

²⁷ Olga Knez: *26. avgusta v Tomaju odprte prenovljene domačije pesnika Srečka Kosovela*, PDK 11. 8. 2000, št. 186, str. 2; Matejka Grgič: »Dvojezični« *Srečko Kosovel*; PDK 27. 9. 2000, št. 223, str. 10; itd. V 30. številki revije *Artcultura* sta ob tej priložnosti izšla dva članka. Enega, najverjetneje pa oba, je napisal Sergio Pipan in v njem predstavil pesnikovo ustvarjanje, drugi pa je namenjen novemu knjižnemu prevodu. Prim. Neva Lukeš: *Posebna pozornost Srečku Kosovelu in njegovi poeziji*, PDK 4.10.2000, št. 229, str. 8.

²⁸ Prim. Marija Pirjevec: *Srečko Kosovel, Aspetti del suo pensiero e della sua lirica*, Trst, ZTT 1974, 93 str.; *Introduzione alla storia culturale e politica slo-*

vena a Trieste nel'900, ur. in spremna študija Jože Pirjevec, Trst, Provincia di Trieste 1983, 213 str.; Marija Pirjevec: *Saggi sulla letteratura slovena dal XVII al XX secolo*, Trst, ZTT 1983; Srečko Kosovel, *Fra tradizione e avanguardia*, Studi Goriziani, genn.-giun. 1988, str. 73-82; Marija Pirjevec: *Trubar, Kosovel, Kocbek e altri saggi sulla letteratura slovena*, Trst, ZTT 1989, (Est Libris, Collana di saggistica 1); *Friuli Venezia Giulia, Letteratura delle regioni d'Italia, Storia e testi*, Brescia, La scuola 1989, 395 str., (slovenska književnost na str. 362-374, urednik: Pietro Sarzana; Marija Pirjevec: *La letteratura slovena di Trieste: Kosovel, Bartol, Pahor*, v: Trieste & oltre 1993, št. 2, str. 162-167; december 1994, št. 7-8, str. 760-765; Boris Pahor: *Srečko Kosovel*, Pordenone, Studio tesi 1994, 120 str. (Civiltà della Memoria); Miran Košuta: *Scritture parallele, Dialogi di frontiera tra letteratura slovena e italiana, Studi e saggi*, Trst, Lint 1997, 205 str.

²⁹ Alož Rebula: *Dnevnik 1971/72*, Petek 10. decembra, Celovski zvon 1995, št. 48, str. 20.

³⁰ *Bibliofilska izdaja Kosovelovih poezij v italijanskem prevodu*, PDK 28. 5. 1972, št. 126, str. 2; Jolka Milič: *Pesmi Srečka Kosovela v luksuzni italijanski izdaji*, PDK 29. 5. 1972, št. 162, str. 5; Marija Pirjevec: *Žal, široki razpon Kosovelovih poezij ni bil prikazan*, PDK 4. 6. 1972, št. 132, str. 5.

³¹ Matej Caharija: *V ospredju slovenska ustvarjalnost*, PDK 25.7.1996, št. 162, str. 3; M.O. *En knap, energia e danza*, Novi Matajur 25.7.1996, št. 30, str. 7; Mirko Čubej: *Katarzičen Mittelfest*, PrimN 30. 7. 1996, št. 59, str. 11.

³² Marko Kravos: *Il dramma sloveno nei canti di Kosovel*, L'Unità (Rim) 14. 11. 1976, št. 268, str. 14; anon.: *Le poesie di Kosovel cinquanta anni dalla morte*, Il Meridiano di Trieste 10.7.1976, št. 23, str. 19; Renzo Cigoi: *Il guardiano delle terre rosse*, Il Banco di Lettura (Trst) november 1991, str. 13-15. Izbore Kosovelove poezije prinašajo tudi tržaške periodika La Bora 1977, Il Meridiano di Trieste 1976, Most 1978, 1986 ter Antologia di Umami 1986.

³³ Aurelia Gruber Benco: *O Kosovelu med Italijani in zblizevanju*, NRazgl 7. 10. 1973, št. 23, str. 612; Aldo Bressan: *»Intervju ob najbolj odprti meji«*, Primorska srečanja 1983, str. 121; Jolka Milič: *Rekviem Aurelii Gruber Benco*, Most 1977, št. 49/50, str. 239; *Svetovalci so se spomnili preminule Gruber Bencove*, PDK 30. 9. 1995, št. 264, str. 7.

³⁴ *Počastitev spomina na Srečka Kosovela*, PDK 19.3.1994, št. 75, str. 5.

³⁵ Združenje *Terra & Mare* je aprila leta 2000 skušalo v okviru projekta Literarni parki, nad katerim ima pokroviteljstvo Unesco in ga uresničuje fundacija Ippolito Nievo, v Trstu pripraviti literarni park, v katerem bi bila predstavljena vrsta tržaških literatov, med njimi tudi Kosovel, ki je poleg istrskega ustvarjalca Giovannija Quarantotta naletel na odpor v pokrajinskem odboru za kulturo. Prim. PDK 28. 4. 2000, št. 98, str. 7.

³⁶ *Nagrada »Srečko Kosovel«*, Na razpis Javnega večnamenskega kulturnega centra se je javilo kar 58 prevajalcev, PDK 24.8.1995, št. 228, str. 8; *Natečaj »Srečko Kosovel«* naletel na dober odziv, PDK 20. 3. 1996, št. 64, str. 10; *Prvič podelili nagrade »S. Kosovel«*, PDK 24.3.1996, št. 68, str. 8; *Prevajalka Jolka Milič, dobitnica Kosovelove nagrade*, PrimN 26. 3. 1996, št. 24, str. 12; Jurij Paljč: *Podelili nagrade Srečka Kosovela v Večnamenskem središču*, Novi glas 28. 3. 1996, št. 12, str. 10. Na drugi razpis, ki je izšel z zakasnitvijo, se je odzvalo le malo kandidatov, tako da so ga morali podaljšati, odbor za podelitev nagrade pa se še dve leti po izteku razpisa ni sestel. Prim. PDK 5. 6. 1998, št. 231, str. 13; PDK 19.6.1998, št. 144, str. 9.

³⁷ Prim.: *Kosovel / anniversario, Giovane frenesia, precoce autunno, La statura del poeta sloveno, morto giovanissimo nel '26, di cui è uscita la prima biografia italiana*, Il Piccolo 12.3.1994, str. 3.

³⁸ Počastitev spomina na Srečka Kosovela, PDK 19.3.1994, št. 75, str. 5; *Illy bo odkril Kosovelov kip v Ljudskem vrtu*, PDK 20.5.1996, št. 121, str. 3; *Kosovelov kip znanilec novih boljših odnosov*, PDK 12. 6. 1996, št. 135, str. 1 in 11. Poleg spominskega obeležja tolminskim puntarjem v Gorici je to drugi primer, da so italijanske državne ustanove poskrbele za tovrstno prisotnost slovenske kulture na javnem mestu.

³⁹ Boris Pahor: *Spodbudna potrditev slovenske kulture na mednarodni ravni*, Nova revija 1988, št. 71/72, str. 526-533; Jože Horvat: *Stereotipov manj, čim bolj se med seboj poznamo*, Delo (Trst) 3. 4. 1987, št. 7, str. 9-10; [Marko Kravos]: *Zamejska kultura na bregovih Sene, Kravos, Vecchiet in Pregarc gostje Italijanskega inštituta v Parizu*, PDK 25. 3. 1988, št. 67, str. 12.

⁴⁰ *Svevo e Trieste, Paris*, Centre Georges Pompidou 1987, 400 str. (Cahiers pour un Temps). Izid drugega, trojezičnega zbornika je finančno omogočila Prefektura v Trstu: *La voix Slovène*, Trst, Narodna in študijska knjižnica [1988], 190 str., ur. Jože Pirjevec, sodelavci: Darko Bratina, Marko Kravos, Aleš Lokar, Pavle Merku, Boris Pahor, Klavdij Palčič, Jože Pirjevec, Atilij Rakar, Ciril Zlobec. Prim.: Marko Waltritsch: *Pogovor s prof. Jožetom Pirjevcem ob izidu trojezičnega zbornika o slovenski prisotnosti v Trstu*, PDK 14. 1. 1989, št. 11, str. 12; »Slovenski glas« *o nas in naši problematiki*, PDK 24. 2. 1989, št. 46, str. 5; Jože Horvat: *Stereotipov manj, čim bolj se med seboj poznamo*, Delo (Trst) 3.4.1987, št. 7, str. 9-10.

⁴¹ Ciril Zlobec: *Nacionalno sožitje ni zmerom lahko*; v zborniku *La voix Slovène*, Trst, Narodna in študijska knjižnica [1988], str. 177.

⁴² Evgen Bavčar: *Écrire slovène à Trieste*, (Pisati slovensko v Trstu), v zborniku: *Svevo e Trieste, Paris*, Centre Georges Pompidou 1987, 400 str. (Cahiers pour un Temps).

⁴³ [Marko Kravos]: *Zamejska kultura na bregovih Sene, Kravos, Vecchiet in Pregarc gostje Italijanskega inštituta v Parizu*, PDK 25. 3. 1988, št. 67, str. 12.

⁴⁴ PDK 22.9.1998, št. 224, str. 6.

⁴⁵ PDK 23.9.1998, št. 225, str. 5.

⁴⁶ Gino Brazzoduro: *Prevajalec, izdajalec, O lepoti in zvestobi*, NRazgl 24. 4. 1987, št. 8, str. 231; Mara Debeljuh Poldini: *Poesie di velluto e Integrali*, Most 1973, št. 37/38, str. 51; Marko Kravos: *Nuovi testi di letteratura e saggistica letteraria slovena in lingua italiana*, Le livre slovène 1973, št. 3/4, str. 198; Aurelia Gruber Benco: *O Kosovelu med Italijani in zbliževanju*, NRazgl 7. 10. 1973, št. 23, str. 612; Lino Legiša: *Kosovel v italijanščini*, PiČ 1973, str. 230-232; Jolka Milič: *O Kosovelu v prevodu*, PiČ 1973, str. 415-416. V časopisih so napisali poročila tudi: Jolka Milič (PDK 28.5.1972, št. 126, str. 5), Marija Pirjevec (PDK 4.6.1972, št. 132, str. 5), Jolka Milič (PrimN 2.6.1972, št. 23, str. 8).

⁴⁷ Zanimiva osvetlitev podcenjujočega odnosa širše slovenske javnosti se razkrije tudi leta 1975 v polemiki ob antologiji Jolke Milič *13 poeti sloveni contemporanei* (Maribor, Obzorja – Trst, ZTT 1973, 413 str.), ki je problematizirala večino prizadevanj za uveljavljanje slovenske književnosti v tujini, namigovala na klansko zavajanje slovenske javnosti o uspehih posameznih inozemskih izdaj, razgrnila resne pomisleke o Kosovelovi uspešnosti v Franciji ter odkrila, da v svetu vendarle obstajajo tudi občudovalci slovenske književnosti. Izkazalo se je, da bi bilo potrebno zagotoviti večje število prevodov iz slovenske književnosti in njihovo pogostejše pojavljanje v Italiji. Potrebno bi bilo navezovanje stikov tudi s knjigarnarji in ne le z založniki. Predlagana je bila tudi profanizacija ponudbe prevedenih del slovenske književnosti, tako da bi bile knjige dostopne tudi v recepcijah hotelov, v trgovinah s spominki, v trafikah, na postajah in podobnih mestih. O antologiji so poročali: Andrej Brvar (Večer 26.1.1974, št. 21, str.10),

Josip Tavčar (Dan 1974, št. 1, str.19), Peter Kuhar (Komunist 25.2.1974, št. 8, str. 22), Jolka Milič (Delo 30.3.1974, št. 75, str. 2), Denis Poniž (NRazgl 5.7.1974, št. 13, str. 349), Lino Legiša (PiČ 1974, št. 3/4, str. 220-222), Ciril Zlobec (Sodobnost 1974, št. 2, str. 195-196), Fulvio Tomizza (Sodobnost 1974, št. 2, str. 197-200). Jože Hudeček je antologijo ostro kritiziral v oddaji Kulturne diagonale 24.12.1973. Jolka Milič je kritikom odgovorila v članku *Odprto pismo Andreju Brvarju, Pa še tistim, ki ne mislijo drugače, Ob knjigi Trinajst slovenskih sodobnih pesnikov*, Delo 30. 3. 1974, št. 75, str. 22 (Sobotna priloga).

⁴⁸ »In un'edizione lussuosa quanto scomoda, [...] ma pochi in città e nessuno in Italia sembra accorgersi di questo volume in cui la straziata grandezza di Kosovel si fa già toccante.« Arnaldo Bressan: *Le avventure della parola*, Milano 1985, str. 110.

⁴⁹ Poročila v italijanskem časopisju: Aurelia Gruber Benco: *Srečko Kosovel in italiano*, Umana 1972, str. 16-17; Aurelia Gruber Benco: *Una voce schietta*, Il Piccolo (Trst) 23.6.1972, št. 7858, str. 3; *Srečko Kosovel un poeta del Carso*, Il Meridiano di Trieste 16/18. 6. 1972, št. 21, str. 27; Mario Coloni: *Gente del Carso*, Il Piccolo (Trst) 6. 7. 1972, št. 7863, str. 3.

⁵⁰ Aurelia Gruber Benco: *Carso e letteratura*, Umana 1970, št. 7-8, str. 17.

⁵¹ Valeria Sisto Comar: *Filosofia di Srečko Kosovel*, n. m., 1972, št. 7/12, str. 28.

⁵² Jolka Milič: *Rekvijem Aureliji Gruber Benco*, Most 1977, št. 49/50, str. 239; Aldo Bressan: *Intervju ob najbolj odprti meji*, Primorska srečanja 1983, str. 121.

⁵³ *Un breve bagliore, cinque poesie di Srečko Kosovel a cura di Roberto Dedenaro*, La Scrittura (Rim) 1996, št. 2, str. 45-51. Žal objava slovenskih izvirnikov in navedbe virov nimajo strešic.

⁵⁴ Alojz Rebula: *Kačja roža*, Ljubljana, Mihelač 1994.

⁵⁵ Alojz Rebula: *Kultura v obmejnih pokrajinah, Vloga Trsta*, Most 1970, št. 26/27, str.66-72. Na posvetu so z referati sodelovali podpredsednik gibanja in poslanec Vittorio Badini Confalonieri, italijanist Bruno Maier, publicist in svetovallec za knjižno področje na inšpektoratu za kulturne dobrine v tržaški pokrajini Stelio Crise, pisatelj Stelio Mattioni.

⁵⁶ Alojz Rebula: *Srečko Kosovel »Minatore del mistero«*, v zborniku: *Trieste tra umanesimo e religiosità, Trieste*, Centro studi storico-religiosi Friuli-Venezia Giulia 1986, (Ricerche Religiose del Friuli e dell' Istria), str. 96. Rebula je poleg Fedore Ferluga sodeloval tudi na javni predstavitvi zbornika 27. 1. 1987, kjer je še posebej spregovoril o svojem prispevku.

⁵⁷ Aleš Lokar: *Slataper e Kosovel, solo due poeti del Carso?*, Most 1982, št. 63/64, str. 147; Gino Brazzoduro: *Le contraddizioni di Slataper*, n. m., str. 155; Taras Kermauner: *Cosa rappresenta oggi per noi la posizione religiosa, etica, sociale di Kosovel*, n. m., str. 211. Odmevi v italijanski periodiki: Silvio Maranzana: *Fortunato, Penna d'oro e l'amico Carso*, Il Piccolo (Trst) 20. 4. 1983. Prim. tudi PDK 19.4.1983.

⁵⁸ Silvio Maranzana: *Fortunato, Penna d'oro e l'amico Carso*, Il Piccolo (Trst) 20. 4. 1983, št. 92, str. 3.

⁵⁹ Arnaldo Bressan: *Kosovel, o del vivere come agonia*, v knjigi: *Le avventure della parola*, Milano, Il Saggiatore 1985, str. 113.

⁶⁰ Prim.: *Kosovel / anniversario, Giovane frenesia, precoce autunno, La statura del poeta sloveno, morto giovanissimo nel '26, di cui è uscita la prima biografia italiana*, Il Piccolo 12. 3. 1994, str. 3.

⁶¹ Bruno Meriggi: *Storia della letteratura slovena con un profilo della letteratura serbolusaziana*, Milano, Nuova Accademia Editrice 1961, 408 str. (Thesaur-

urus litterarum; Storia delle letterature di tutto il Mondo); isti: *Le letterature della Jugoslavia*, Firenze, G.C.Sansoni – Milano, Accademia – Sansoni 1970, 617 str. (Le letterature del mondo 24).

⁶² Alojz Rebula: *Srečko Kosovel »minatore del mistero«*, objava v zborniku *Trieste tra umanesimo e religiosita*, Trieste, Centro studi storico-religiosi Friuli-Venezia Giulia 1986, 219 str. Prim. tudi: Bratko Kreft: *Srečko Kosovel in socializem*, PDK 27.5.1966, št. 134, str. 6; isti: *Odlomki o Kosovelu*, Komunist 14. 2.-4. 4. 1977; Vladimir Truhlar: *Duhovnost Srečka Kosovela*, Znamenja 1974, št. 4-5, str. 289-293.

⁶³ *Srečko Kosovel, Aspetti del suo pensiero e della sua lirica*, Trst, ZTT 1974; *Saggi sulla letteratura slovena dal XVII° al XX° secolo.*, Trst, ZTT 1983; *Srečko Kosovel, Fra tradizione e avanguardia*, Studi Goriziani, genn.-giun. 1988, str. 73-82; *Trubar, Kosovel, Kocbek e altri saggi sulla letteratura slovena*, Trst, ZTT 1989, (Est Libris, Collana di saggistica 1); *La letteratura slovena di Trieste: Kosovel, Bartol, Pahor*, Trieste & oltre, december 1994, št. 7-8, str. 760-765. O prvi študiji Marije Pirjevec prim.: Lino Legiša, SR 1975, str. 84-85; Marija Zlobec Skaza, JiS 1975/76, str. 25-27; Ace Mermolja, PDK 27. 2. 1977, št. 45, str. 5.

⁶⁴ Marija Pirjevec: *La letteratura slovena di Trieste: Kosovel, Bartol, Pahor*, v: Trieste & oltre 1993, št. 2, str. 162-167; *Srečko Kosovel, Aspetti del suo pensiero e della sua lirica*, Trst, ZTT 1974; *Saggi sulla letteratura slovena dal XVII° al XX° secolo.*, Trst, ZTT 1983; *Srečko Kosovel, Fra tradizione e avanguardia*, Studi Goriziani, genn.-giun. 1988, str. 73-82; *Trubar, Kosovel, Kocbek e altri saggi sulla letteratura slovena*, Trst, ZTT 1989, (Est Libris, Collana di saggistica 1); *La letteratura slovena di Trieste: Kosovel, Bartol, Pahor*, Trieste & oltre, december 1994, št. 7-8, str. 760-765.

⁶⁵ Marija Pirjevec: *Recepcija Kosovelove poezije v Italiji*, Primorska srečanja 1991, str. 501-510. Ista: *Recepcija Kosovelove poezije v Italiji*, v: Na pretoku dveh literatur, Trst, 1992, str. 69-76.

⁶⁶ Marija Pirjevec: *Trubar, Kosovel, Kocbek e altri saggi sulla letteratura slovena*, Trst, ZTT 1989, str. 72, (Est Libris, Collana di saggistica 1).

⁶⁷ Marij Čuk: *Il poeta del Carso, La figura e l'opera di Srečko Kosovel*, Il Territorio (Ronchi dei Legionari) 1984, št. 11, str. 45-51.

⁶⁸ Marija Pirjevec: *Da Trubar a Kosovel e oltre, I secondi rapporti tra letteratura e cultura italiana e slovena*, Il Territorio (Ronchi dei Legionari) 1986, št. 16/17, str. 105-111; Tulio Reggente: *Tra Futurismo e Costruttivismo*, n. m. str. 144-149; Elvio Guagnini: *Ritornando a Slataper*, n. m. str. 55-59.

⁶⁹ Renzo Cigoi: *Il guardiano delle terre rosse*, Il Banco di Lettura (Trst) november 1991, str. 13-15.

⁷⁰ Boris Pahor: *Il contributo di Trieste e Gorizia alla letteratura slovena*, I., II, Trieste & oltre (Trst) 1994, št. 4 in 5, str. 504-515.

⁷¹ *Srečko Kosovel in Trst*, Trst, Zaliv 1970, 88 str. (Kosovelova knjižica 2). Boris Pahor: *Srečko Kosovel*, Pordenone, Studio tesi 1994, 120 str. (Civiltà della Memoria).

⁷² Boris Pahor: *Tržaški Slovenci, Spodbudna potrditev slovenske kulture na mednarodni ravni*, Nova revija 1988, št. 71/72, str. 526-533.

⁷³ Tončka Kosovel je umrla 1989. in ne 1988. (str. 19); fotografija na str. 74 prikazuje Srečka Kosovela, ko je imel 22 in ne 23 let. Ista napaka se ponovi na str. 92; na strani 95 je tiskarska napaka (namesto vite = trta, je zapisano vita = življenje); Kosovel je umrl 27. in ne 26. maja.

⁷⁴ Jurij Paljk: *Pahorjeva knjiga o Kosovelu lepo darilo za italijanske prijatelje*, Novi List 24.2.1994, št. 1911, str. 6; Ivanka Hergold: *Kosovel kot pesnik življenja in smrti*, PDK 13.3.1994, št. 71, str. 14; *Kosovel po italijansko*, PDK 29.4.1994, št.

115, str. 7; *Kosovelovi verzi za krepitev sožitja, Večer kulturnega centra iz Ronk*, PDK 24.4.1994, št. 110, str. 8. Tržaški italijanski dnevnik je delo predstavil na celostranski prilogi, ki je izšla ob okrogli mizi, posvečeni petdesetletnici pesnikove smrti: *Kosovel / anniversario, Giovane frenesia, precoce autunno, La statura del poeta sloveno, morto giovanissimo nel '26, di cui è uscita la prima biografia italiana*, Il Piccolo 12. 3. 1994, str. 3.

⁷⁵ Miran Košuta: *Soočanja. Bioi paralleli*; Sd 1989, str. 161-172. Isti: »*Tamquam non essent?*« *Traduzioni italiane di opere letterarie slovene*, Metodi e ricerche (Videm) 1992, št. 1, str. 9. Večino teh esejev je dopolnil in izdal tudi v knjigi *Krpanova sol, Književni liki in stiki na slovenskem zahodu* (Ljubljana, Cankarjeva založba 1996, 220 str.) ter italijanski različici tega dela *Scritture parallele, Dialogi di frontiera tra letteratura slovena e italiana, Studi e saggi* (Trst, Lint 1997, 205 str.). V slednjem delu je za našo temo najpomembnejša razprava *Nazioni cosmiche, Srečko Kosovel e il cronotopo della frontiera italo-slovena* (str. 147-165). Različica eseja je bila objavljena v zborniku *Novecento n° 19*, Cercic, Grenoble 1995, str. 137-153.

⁷⁶ Arnaldo Bressan: *Kosovel, o del vivere come agonia*, v knjigi: *Le avventure della parola*, Milano, Il Saggiatore 1985, str. 108-173; *Predavanje A. Bressana o Kosovelu danes v Vidmu*, PDK 9.11.1988, št. 250, str. 5.

⁷⁷ Zoltan Jan: *Brazzoduro Gino*, Primorski slovenski biografski leksikon, Gorica, Goriška Mohorjeva družba 1993, 18. snopič, str. 492-493; Aleš Lokar: *Gino Brazzoduro, uomo di confine*, La Battana (Reka) 1990, št.97/98, str. 112-117; *Gino Brazzoduro, Prevajalec, izdajalec*, NRazgl 24.4.1987, št. 8, str. 231; Zoltan Jan: *Gino Brazzoduro, pesnik in prevajalec ter inženir metalurgije*, Primorska srečanja 1988, str. 507-511.

⁷⁸ Zoltan Jan: *Gino Brazzoduro, pesnik, prevajalec ter inženir metalurgije*, Primorska srečanja 1988, št.86, str. 507-511; *Gino Brazzoduro, Prevajalec, izdajalec*, NRazgl 24. 4. 1987, št. 8, str. 231.

⁷⁹ *Morda ne veste*, Mladika 1990, št. 14, str. 16; Jolka Milič: *Tolminci, sivke in generali*, PDK 5.4.1990, št. 90, str. 9.

⁸⁰ V ilustracijo je nanizala, kako je v prevodu opere Ubalda Vrabca Tolminski puntarji (Trst 1989) *blažen od kadila spremenjen v bled; gromek postane v prevodu grenek; najgostejši prevedejo z najpreprostejši; namesto na barko kliče Noe v barke* itd. Najzabavnejša je transformacija *šopka šmarnic v šopek majskih hroščev* (namesto *mughetti* je napisano *maggiolini*, ker prevajalec ni poznal sinonima majnice za šmarnice). Edvard Kocbek: *Poesie*, prev. Antonio Setola, Bologna, Centro studi Europa Orientale 1979 (Collana di poeti dell'Est). S prevajalcem so sodelovali Kocbekovi tržaški prijatelji, ki so blizu reviji Mladika.

⁸¹ Srečko Kosovel: *Fra il nulla e l'infinito*, prev. Gino Brazzoduro, Trst, ZTT 1989, 207 str. (Est Libris, Collana di letteratura 2), Koment. Gino Brazzoduro - prefazione del traduttore, str. 5-8; Gino Brazzoduro - Srečko Kosovel: *l'uomo e il poeta*, str. 173-207.

⁸² Pavel Stranj: *La comunità sommersa: gli Sloveni in Italia dalla A alla Ž*, Trst, ZTT - SLORI 1989, 280 str. Prim. tudi: Marija Pirjevec: *Recepcija Kosovelove poezije v Italiji*, Primorska srečanja 1991, str. 501-510.

⁸³ A. Ara - C. Magris: *Trieste, un'identità di frontiera*, Torino, Einaudi 1987, str. 140, (Druga dopolnjena izdaja); Marija Pirjevec: *Recepcija Kosovelove poezije v Italiji*, Primorska srečanja 1991, str. 501-510.

⁸⁴ Nessuno, neanche le scolte clandestine che leggono Kafka o Freud, si accorge che sul Carso triestino vive Srečko Kosovel, un poeta sloveno che tenta di trapiantarsi a Lubiana ma poi ritorna al suo Carso, dove muore a ventidue anni nel 1926; un poeta che unisce un linguaggio futurista, esperto di una tecnica

da laboratorio, a una fede marxista e a una fantasia carsolina visionaria e assilata dalla morte.« A. Ara - C. Magris: *Trieste, un'identità di frontiera*, Torino, Einaudi 1982, str. 86.

⁸⁵ Gino Brazzoduro: *K izvoru tržaške enigme*, Primorska srečanja 1987, str. 527; Boris Pahor: *Spodbudna potrditev slovenske kulture na mednarodni ravni*, Nova revija 1988, str. 529.

⁸⁶ Ferruccio Fölkel - Cergoly L. Carolus: *Trieste, provincia imperiale*, Milano, Bompiani 1983.

⁸⁷ *La risiera di San Sabba*, Milan, Mondadori 1979, str. 304. Slovenski prevod je izdalo Založništvo tržaškega tiska 1990.

⁸⁸ Vojmir Tavčar: *Pogovor s Ferruccion Fölkelom o Rižarni, o Trstu, o narodnosti pripadnosti*, PDK 11.12.1990. št. 282, str. 11.

⁸⁹ N. m., str. 145, 148, 152, 225.

⁹⁰ Evgen Bavčar: *Écrire slovène à Trieste*, v zborniku: *Svevo e Trieste*, Paris, Centre Georges Pompidou 1987, 400 str. (Cahiers pour un Temps).

⁹¹ Ferruccio Fölkel: *Racconto del 5744*, Pordenone, Studio Tesi 1987.

⁹² Filip Fischer: *O cari Fratelli sloveni, O Fölkelovi pesniški zbirki Racconto del 5744*, PDK 3.9.1987, št. 207, str. 9.

⁹³ Renzo Cigoi: *Il satellite di Giove*, Videm, Campanotto 1995. Prim. Jolka Milič: *O slepeče belih sanjah sira Roberta*, PDK 30.8.1997, št. 206, str. 7.

⁹⁴ Claudio Grisanovich: *Nepozabni glas Srečka Kosovela*; Fabio Nieder: *Dve Kosovelovi pesmi*; oboje v *Biltenu Skupine '85*, december 1990, št. 3-4. Svoje poglede sta predstavila 15.10.1989 na srečanju Skupine '85 v Slovenski hiši v Repnu. Poleg tega prim. tudi Katja Kralj: *Izven Trsta se diha lažje, Intervju / tržaški skladatelj Fabio Nieder*, PDK 3. 6. 1999, št. 129, str. 10.

⁹⁵ »Devo anche dire che è stato molto determinante, per la mia formazione di scrittore, il rapporto con la poesia: Montale, naturalmente, ancora il Leopardi, Hoelderlin, Kosovel, Eliot, Esenin, Bloc, Mandelsta'am.« *Conversazione con Susanna Tamaro: Il respiro quieto*, Rim, Omicron, 1996, str. 31. J.H.: *Kosovel, pesnik Susanne Tamaro*, Delo 25. 4. 1996, št. 96, str. 16 (Književni listi).

⁹⁶ Susanna Tamaro: *Anima Mundi*, Ljubljana, Cankarjeva založba 1998, str. 37. Prevedla Nerina Kocjančič.

⁹⁷ Ferruccio Fölkel: *Gianni Stuparich e la letteratura triestina*, Mille libri 1994, št. 50, str. 52; Carlo Wolf: *Lettere al direttore*, N.m., št. 54, str. 107.

⁹⁸ Carolus L.Cergoly, Ferruccio Fölkel: *Trieste, provincia imperiale*, Milan 1983, str. 145-149, 225.

⁹⁹ N. m., str. 107.

KNJIŽNI PREVODI

KOSOVEL, Srečko: *Poesie di velluto e Integrali*, prev. Jolka Milič, Pavle Merkù, Trieste, L'Asterisco Editore 1971.

KOSOVEL, Srečko: *Poesie e integrali*, Trieste, L'Asterisco Editore - ZTT 1976, 13 + 77 str. Komen.: Pavle Merkù, Presentazione; Aurelia Gruber Benco. Ponatisi 1976, 1981.

KOSOVEL, Srečko - Lojze Spacal: *Kras, Carso, Karst*, (Izbor poezij), prev. Marko Kravos, Luciano Morandini, Marino Vertovec, ilustr. Lojze Spacal, Trst, ZTT 1979.

KOSOVEL, Srečko: *Fra il nulla e l'infinito*, prev.: Gino Brazzoduro, Trst, ZTT 1989, 207 str.

- KOSOVEL, Srečko: Majhen plašč - Il mantelluccio - [...], prev. različni, v ital. Jolka Milič, oblikovala Cveta Stepančič. Ljubljana, samozaložba 1994.
- KOSOVEL, Srečko: Ves svet je kakor - Tutto il mondo è come - [...], prev. različni, v ital. Jolka Milič, oblikovala Cveta Stepančič. Ljubljana, samozaložba 1994.
- KOSOVEL, Srečko: Il ragazzino e il sole, Trst 2000; prev. Michele Obit. Trst, Revija Galeb - Zadruga Novi Matajur 2000.
- KOSOVEL, Srečko: Ves svet je kakor - Tutto il mondo è come; dvojezično, prev. in ur. Jolka Milič, kom. Janez Vrečko, oblikovala Cveta Stepančič. Sežana, Občina Sežana 2000, 256 str.

LITERATURA

- ARA, Angelo - Claudio Magris: Trieste, un'identità di frontiera, Torino, Einaudi 1987, str. 140, (Druga dopolnjena izdaja)
- BRESSAN, Arnaldo: Le avventure della parola, Milano, Il Saggiatore 1985, str. 113..
- JAN, Zoltan: Pahorjevo zgodnje uredniško delo, objavljeno v: Pahorjev zbornik. Trst, NŠK - Slavistično društvo Trst 1993, str. 193-206.
- CAROLUS, Cergoly - L. Fölkel, Ferruccio: Trieste, provincia imperiale, Milano, Bompiani 1983.
- KOŠUTA, Miran: »Tamquam non essent?« Traduzioni italiane di opere letterarie slovene, Metodi e ricerche (Videm) 1992, št. 1, str. 9.
- KOŠUTA, Miran: Krpanova sol. Književni liki in stiki na slovenskem zahodu, Ljubljana, Cankarjeva založba 1996, str.162-168.
- KOŠUTA, Miran: Scritture parallele, Dialogi di frontiera tra letteratura slovena e italiana, Studi e saggi; Trst, Lint 1997.
- MERIGGI, Bruno: Storia della letteratura slovena con un profilo della letteratura serbolusaziana, Milano, Nuova Accademia Editrice 1961, str. 352-355; Druga izdaja: Le letterature della Jugoslavia (Firenze - Milano 1970, str. 527-528).
- PAHOR, Boris: Srečko Kosovel, Pordenone, Studio tesi 1994, 120 str. (Civiltà della Memoria).
- PIRJEVEC, Jože: Introduzione alla storia culturale e politica slovena a Trieste nel'900, Trieste, Provincia di Trieste 1983
- PIRJEVEC, Marija: Srečko Kosovel. Aspetti del suo pensiero e della sua lirica, Trst, ZTT 1974, 93 str.
- PIRJEVEC, Marija: Saggi sulla letteratura slovena dal XVIIo al XXo secolo., Trst, ZTT 1983.
- PIRJEVEC, Marija: Srečko Kosovel, Fra tradizione e avanguardia, Studi Goriziani, genn.-giun. 1988, str. 73-82
- PIRJEVEC, Marija: Trubar, Kosovel, Kocbek e altri saggi sulla letteratura slovena, Trst, ZTT 1989, (Est Libris, Collana di saggistica 1).
- PIRJEVEC, Marija: Recepcija Kosovelove poezije v Italiji, Primorska srečanja 1991, str. 501-510.
- PIRJEVEC, Marija: Recepcija Kosovelove poezije v Italiji, v: Na pretoku dveh literatur, Trst, 1992, str. 69-76.
- PIRJEVEC, Marija: La letteratura slovena di Trieste: Kosovel, Bartol, Pahor, v: Trieste & oltre 1993, št. 2, str. 162-167; december 1994, št. 7-8, str. 760-765.
- PIRJEVEC, Marija: Tržaški zapisi, Trst, Mladika 1997, 160 str.
- SVEVO e Trieste, Paris, Centre Georges Pompidou 1987, 400 str. (Cahiers pour un Temps).

La voix Slovène, Trst, Narodna in študijska knjižnica [1988], 190 str., ur. Jože Pirjevec.

Trieste tra umanesimo e religiosità, Trieste, Centro studi storico-religiosi Friuli-Venezia Giulia 1986, (Ricerche Religiose del Friuli e dell' Istria), str. 96.

■ THE RECEPTION OF SREČKO KOSOVEL IN ITALY

A number of differing efforts have finally contributed to the recognition and appreciation of Srečko Kosovel, in a nationally mixed area, as a high quality poet, although his intercessors and translators are most often also of Slovene origin. These efforts provide an insight into the Trieste situation, where the Slovene minority is struggling to maintain its existence and cultural identity. Initial recognition was based on the success of his poetry in France. Although it has taken a long time for the echo of his success to overcome local boundaries, Srečko Kosovel is a Slovene poet who has appeared in some textbooks, numerous studies, papers at different conferences, and monographs. His poetry has therefore crossed the threshold to a permanent presence in Italy. He was spontaneously recognised by some prominent Italian authors (Claudio Magris, Angelo Ara, Elvio Guanini, Susanna Tamaro, Gino Buzzati, Ferruccio Fölkel, Carolus L. Cergoly, and so on) who we can assume have accepted the poet into their intellectual sphere; this dictates further specific research, although so far no distinguishing features can be found in their understanding of Kosovel. In the treatment of such phenomena and processes certain realisations seem to be at hand that reveal interesting conventions in the evaluation of a foreign literary work in an Italian environment and the dubiousness of literary criteria, which need support in an incontestable determination of generally acknowledged foreign, rather than Italian, authorities. The attention of the general public in central Italy has been drawn to the poet a few times, mainly in daily newspapers with a large circulation, with interpreters most often being those Slovenes or Italians who appreciate Slovene literature and come from the above-mentioned area. It is definitely of decisive importance for the fate of Kosovel's poetry that efforts for his recognition did not end after the first success and have continued to the present.

Junij 2000